

K problematice anglo-amerického soudnictví

PETR HLAVSA

I. ÚVOD

Rezoluce XIV. sjezdu KSČ zdůrazňuje ideologickou funkci vědy v třídně rozděleném světě.¹⁾ Buržoazní právní věda je vážně znepokojena aktivním nástupem marxismu v současném ideologickém boji. Na místo objektivního srovnávání i vědeckého hodnocení socialistických a buržoazních teorií se ideologové z kapitalistických států uchylují k antikomunismu a přímým falzifikacím v kritice marxistické právní teorie.

Opravdu vědecká marxistická analýza buržoazní ideologie nepotřebuje falzifikací a sofistiky. Předpokládá kritický postup a objektivní hodnocení buržoazních právních institutů, čehož je možno dosáhnout jen z pozice dialektickomaterialistické metodologie, která se nezahaluje do nadtrždního a nadstranického objektivismu, ale přímo a otevřeně prohlašuje své třídní, a tím vědecké objektivní stanovisko.²⁾

Hodnocení soudních institucí kapitalistických států je součástí ideologického boje v třídně rozděleném světě. Zkoumání systémů, zásad organizace soudních soustav, vedle principů ustanovování soudců, uplatnění zásad sborového rozhodování a dalších, je základem k poznání a hodnocení funkcí těchto orgánů v mechanismu států.

Úkolem této práce je seznámit s organizací a základními zásadami činnosti soudních orgánů v Anglii a v USA na základě jejich stručného historického vývoje a vývoje pramenů práva. Není však možné v rozsahu této práce provádět podrobné hodnocení jednotlivých institutů, kterému však tímto zůstávají cesty otevřeny.³⁾

Na základě marxisticko-leninského třídního dělení práva na socialistické a buržoazní je nutno dále dělit právo buržoazní na dva systémy, a to buržoazní systém práva kontinentálního a tzv. systém common law neboli systém anglo-americký. Vzhledem k tomu, že buržoazní systém práva

¹⁾ Brožura o XIV. sjezdu KSČ, Svoboda, Praha 1971, str. 44.

²⁾ Charakteristiku třídní povahy a funkce buržoazního práva ve své době rozebírá B. Engels v práci *Situace Anglie. Anglická ústava* (Marx—Engels: Sebrané spisy, sv. 1., Praha 1956, str. 596—619).

³⁾ Viz rezoluce vědecké konference o aktuálních problémech čs. socialistické vědy o státu a právu ve světle XIV. sjezdu KSČ a XXIV. sjezdu KSSS, uspořádané vědeckým kolegiem vědy o státu a právu ČSAV v říjnu 1971.

kontinentálního je bližší a také známější, obrátili jsme pozornost na výklad základních pojmů anglo-amerického systému. A to jednak na otázky vývoje a druhů pramenů práva a jednak na otázky současného stavu organizace a činnosti soudů v Anglii a USA.

V oblasti anglo-amerického práva se obecně hovoří o *právu* (law) a *zákonech* (laws) a tyto termíny i bez dalšího upřesnění ukazují na dvě rozdílná hlediska, kterými můžeme přiblížit pojmání právní vědy. Zákony země jsou jednotlivá, odlišná, normativní pravidla chování pro zachování pořádku a klidu v zájmu společnosti, která jsou vydávána státem a vynucována soudy. Právo země znamená spíše celek, systém, který nařizuje nebo řídí, v němž jednotlivá pravidla mají své místo a své vztahy mezi sebou a vztahy k celku. Tak každé pravidlo, které nazýváme „a law“ — zákon, je částí celku, který nazýváme „the law“ — právo.

Existuje i přesnější způsob rozlišování mezi „law“ a „laws“. Pokud mluvíme o statute law, jsou jím z velké části Acts of Parliament, neboli statuty — zákony, označované též jako „an individual law“. O těchto zákonech je známo, kdy a jak byly vytvořeny a kdy tak zaujaly místo v systému práva. Na druhé straně, nemluvíme-li teď o equity, velká část práva, která není statute law, je nazývána common law. Systém práva (právní řád) „the law“ zahrnuje tedy statute law i common law, i když možná více common law než statute law. O pravidlu common law se téměř vůbec nemluví jako o „a law“.⁴⁾

Anglo-americký právní systém je svou podstatou systémem práva buržoazního. Svou poměrnou složitostí se však odlišuje od ostatních systémů buržoazního práva, zejména od systému práva kontinentálního, který je systémem práva psaného. Anglo-americký právní systém (Anglo-American Laws) je rovněž nazýván systémem Common Law⁵⁾ a má svůj počátek v Anglii, odkud se rozšířil do Ameriky a v současné době je rozšířen v celém Britském společenství národů — Commonwealthu — (s výjimkou Skotska) a v USA.

II. PRAMENY PRÁVA

K pochopení současného stavu organizace a způsobu řízení před jednotlivými soudy v Anglii a USA, je nezbytně nutné předeslat obecné pojednání o vývoji a druzích pramenů práva, které jsou těsně spjaty s vývojem jednotlivých soudních orgánů a bez nichž nelze porozumět současnému stadiu výstavby těchto orgánů.

Výčet pramenů práva v anglo-americkém systému se různí u jednotli-

⁴⁾ Rozdíl mezi „law“ jako systémem a „law“ jako zákonem je jasnější v těch jazycích, které pro každý význam užívají jiného výrazu: francouzské *droit*, německé *Recht* znamená „law“; *loi*, *Gesetz* znamená „a law“.

⁵⁾ Nejde o zcela přesné označení, viz dále Prameny práva.

vých autorů.⁶⁾ Za nejprůlehavější výčet pramenů tohoto práva považujeme následující:⁷⁾

1. obyčejové právo (custom) — není pramenem práva v USA;
2. soudcovské právo (case law)
 - a) common law,
 - b) equity;
3. statutární (zákonné) právo (statute law).

ad 1. *Obyčejové právo (custom)*

O historii anglického práva⁸⁾ hovoříme v podstatě od roku 1066, kdy po bitvě u Hastingsu byla Anglie dobyta normanským vévodou Vilémem Dobyvatelem.

V raném středověku bylo právo v Anglii zjevně místním a odděleným. Neexistovalo národní právo aplikovatelné v celé zemi, ačkoli určité prvky takového práva byly obsaženy v širokých základech germánských obyčejů, které přetrvávaly do doby anglosaského osídlení. Každý z dobytelských kmenů však měl mnoho individuálních rysů. Pouze díky politickému sjednocení ke konci anglosaského období vznikl soubor práva aplikovatelný v celé zemi. Ještě na začátku 12. století se autor *Leges Henrici* první odvolával na tři části anglického práva, podle starých politických hranic: *Law of Wessex*, *Law of Mercia*, *Dane Law*. Toto dělení však rychle zaniklo. V témže díle (IX, 9) však autor již konstatoval i jednotící prvek, popisovaný jako „the use and the custom of the king's court“.

Po dobytí Anglie již během 12. století královská moc vzrůstá a králové si kromě moci zákonodárné osobovali i rozsáhlou moc soudní.⁹⁾ Od dob Jindřicha II. (1154–1189) pak bylo jasné, že se vytvořilo *common law* v celé Anglii, uplatňované novými královskými soudci králova soudu (*curia regis*). Především díky relativní síle a účinnosti královského soudu

⁶⁾ Lyon T. J.: *Revision Notes on English Law*, Londýn 1968; Všeobšáha istorija gosudarstva i prava, část III., red. Z. M. Černilovskogo, Moskva 1947; David R.: *Les grands systèmes de droit contemporaines*, Paříž 1964; David R.: *Le droit anglais*, Paříž 1965; Tunc A.: *Le droit des États-Unis*, Paříž 1964; Plundr O.: *Organizace justice a prokuratury*, Orbis 1971.

⁷⁾ V této práci nesdílíme názor některých autorů, kteří uvádějí za samostatný pramen práva i právní učení (právní literaturu).

⁸⁾ Pokud mluvíme o anglickém právu, máme na mysli pouze Anglii a Wales.

⁹⁾ Orgánem vlády byla královská kurie, která vystupovala hlavně jako finanční a soudní orgán. Soudní funkci plnila buď v plném počtu, nebo prostřednictvím „pojízdných“ soudců a její soudní pravomoc byla poněkud omezena v r. 1178, kdy se vytvořil zvláštní soudní orgán nazvaný „Soud komory šachové desky“.

Důležité změny provedla soudní reforma Jindřicha II. (do té doby je známá řada sborníků anglosaských právních obyčejů z let 600–1128), který zavedl nové soudní řízení tím, že svobodný občan mohl svůj civilní spor přenést na jeden z vyšších královských soudů a trestní řízení uskutečňovaly kurie za předsednictví „pojízdného“ soudce.

common law postupně nahradilo místní anglosaské a normanské obyčaje a vymanilo se nakonec z vlivu královské moci, která původně podnítila jeho vznik.

Místní obyčejové právo (local custom) musí splňovat následující podmínky, aby bylo pramenem práva:

- a) musí existovat po dlouhý čas, tj. dříve než od r. 1189; proto je dána právní fikce, že obyčej existoval již v této době, pokud není vyvrácena důkazem opaku (např. jestliže se dokáže, že pozdější události nepřetržitost znemožnily);
- b) musí být v určitém místě všeobecně přijato jako pravidlo chování a jako takové i aplikováno;
- c) musí dávat určitý smysl v duchu common law;
- d) musí se však odchylovat od common law nebo zákonů.

Pokud soud, který vytváří precedenty (viz dále) své rozhodnutí vydá na základě místního obyčeje, přestává být pramenem práva jako obyčej a stává se součástí common law.¹⁰⁾ Obdobně se stalo již s obecnými obyčaji (general custom), které byly rovněž dříve prameny práva.

ad 2. Soudcovské právo (case law)

Základ soudcovského práva (práva soudních případů, rovněž nazývaného právem precedenčním) je vytvořen na principech doktríny o soudních *precedentech* (Doctrine of Precedent), podle níž soudní rozhodnutí, vynesená vyšším soudem, jsou závazná pro všechny nižší soudy v podobných případech — zásada Stare decisis.¹¹⁾ Na tato rozhodnutí, která se tak stala precedentem pro rozhodování všech dalších analogických záležitostí, se soud mohl a měl odvolávat ve svých rozhodnutích. Aby se soudci s nimi mohli seznámit, začala se nejdůležitější rozhodnutí soudů vydávat v Anglii v podobě Ročenek (Year Books — viz dále), později v ročnících Soudních rozhodnutí (The Law Reports), kde je případ uveden jmény stran (např. Smith v. Jones — civilní věc; Regina v. Sykes — trestní věc).

Zásada stare decisis souvisí se soudní soustavou. Všechny anglické soudy, které tvoří soustavu soudů, na jejímž vrcholu je Sněmovna lordů, jsou absolutně vázány jejími rozhodnutími. Podle vyjádření lorda kancléře je však možné od roku 1966 odchýlení od vlastních rozhodnutí Sněmovny lordů u precedentů, které již nevyhovují současným podmínkám. I rozhodnutí Apelačního soudu jsou závazná pro všechny nižší soudy

¹⁰⁾ Po této stránce se obyčejové právo úzce stýká se soudcovským právem. V praxi však je obyčejové právo psané, i když nejde o oficiální sbírky, ale o soukromá sepsání (vědecké nebo učebnicové zpracování).

¹¹⁾ Výklad této zásady napsal anglický právník Blackstone ve spise Komentář k zákonům Anglie, vydaném v letech 1764–1765.

a dokonce i pro něj samotný.¹²⁾ Rozhodnutí nižších soudů (než Apelační soud) jsou závazná pro soudy stejného druhu.¹³⁾

Při uplatňování zásady *stare decisis* je třeba rozlišovat u zapsaného precedenčního rozhodnutí právní odůvodnění (podstatu) rozhodnutí (*ratio decidendi*), které jediné má precedenční působnost a jímž je nutno se řídit.¹⁴⁾ A na druhé straně věci tzv. řečené mimo (*obiter dicta*), tj. vysvětlivky a úvahy soudců k rozhodnutí, ale nikoli sama podstata rozhodnutí. Taková *dicta* nejsou závazná, i když jsou autoritou, která může být respektována, což se bude lišit podle věhlasu soudce.

Nevýhodou soudcovského práva je jeho rigidnost. Bylo-li již jednou rozhodnuto, třeba nesprávně, je těžká (ne-li nemožná) změna, je zde i nebezpečí logického rozlišování a značnou nevýhodou soudcovského práva je i jeho rozsah.

Soudcovské právo, založené na systému precedentů, je v současné době v podstatě stejné u obou součástí tohoto práva, tj. u *common law* i *equity*, přestože vznik a vývoj obou byl odlišný.¹⁵⁾

ad 2. a) *Common law*

Počátky *common law* spadají do období vlády Viléma Dobyvatele a jeho bezprostředních nástupců. Toto období je právem považováno za jedno z nejdůležitějších a nejkritičtějších v dějinách anglického práva, protože se jedním z cílů královské moci stalo v této době zavedení *common law* jako jednotné právní soustavy pro celý stát a zároveň se začaly formovat jeho základní zásady.

Z hlediska vývoje *common law* lze zmíněné období rozdělit na tři části:

1. období od dobytí Anglie do smrti Jindřicha I. (1066–1135);
2. období vlády Jindřicha II. (1154–1189);

¹²⁾ V minulosti byl jeden nebo dva případy, kdy rozhodnutí Apelačního soudu nebylo dodržováno ani nižšími soudy, když bylo vydáno ve zřejmém opomenutí toho, co bylo stanoveno dříve.

¹³⁾ Na druhé straně rozhodnutí nižšího soudu v 1. stupni není závazné pro žádný soud stojící nad ním. Ale během času může nabýt takové autority, že ho bude dokonce i vyšší soud respektovat. Může se stát, že určitá otázka nebyla nikdy předložena Apelačnímu soudu nebo Sněmovně lordů, ale že ji nižší soudy opakovaně rozhodly stejně, nebo se může stát, že rozhodnutí nižšího soudu nebylo po dlouhou dobu vzato v pochybnost. V takovém případě bude nutným důsledkem, že právníci a veřejnost je začnou považovat za *common law* a jednat podle toho.

Zrušení takového rozhodnutí by přivodilo těžkosti. Následkem toho dokonce ani vyšší soud (i když může považovat rozhodnutí v zásadě za chybné) je nezruší. V takovém případě může pomoci změna práva zákonem. Zákon nepostihuje dřívější jednání.

¹⁴⁾ Angličtí soudcové jsou však dostatečně obratní, aby našli důvod, pro který se ten jistý precedent nemá v konkrétním případě použít (*A. T u n c*).

¹⁵⁾ Nejde však o dva zcela nezávislé systémy, naopak *equity* je jen druhem dodatku ke *common law*, předpokládá jeho existenci a dodává ještě něco dalšího. Při nalézání práva je třeba se ptát na to, jaké je pravidlo *common law* a jaký rozdíl činí pravidlo *equity*, je-li na daný případ aplikováno.

3. období politické krize, která vedla k vydání Velké listiny svobod (1189 až 1215).

Jak je z přehledu patrné, byl vývoj dočasně přerušen v době vlády krále Štěpána (1135–1154), kdy hrozilo nebezpečí podlomení a zániku common law a převládnutí obyčejového práva.

Povaha common law byla zpočátku silně ovlivněna principy římského práva, ale později se stále více a více vyvíjela nezávisle. Vliv římského práva pronikal do Anglie jednak přímo, působením učitelů římského práva (Vacarius, Lafranc), a jednak prostřednictvím kanonického práva, vzhledem k tomu, že mnozí z prvních královských soudců byli klerikové. Římské právo poskytlo raným anglickým právníkům nutnou kostru právního řádu, v jejímž rámci se pak vyvíjel jejich vlastní systém. Právní pravidla common law byla tak založena částečně na volném spojení místních obyčejů, částečně na římském právu a částečně na politice královské moci.

Svého výrazu došlo však common law až v rozhodnutích soudů. Už ve 13. století se tato rozhodnutí začala zapisovat do zvláštních knih, nazývaných „svitky žalob“ (Plea Rolls).

Neexistuje však žádný autoritativní text common law, kde by v písemné formě bylo vyjádřeno jako celek. V tomto smyslu se může hovořit o common law jako o nepsaném právu, oproti statute law, které je psaným právem. Nicméně prameny, z nichž common law poznáváme, jsou psané nebo tištěné. Mezi prvními sem patří zaznamenávaná rozhodnutí anglických soudů. Od Eduarda I. (1272–1307) existovali právníci, jejichž zaměstnáním bylo zapisovat soudní jednání a rozhodnutí právně zajímavých případů. Nejstaršími byly Ročenky (Year Books), což jsou zápisy případů, vytvořené neznámými autory od časů Eduarda I. do dob Jindřicha VIII. Po nich následují zápisy podepsaných autorů.

Později byly zápisy pravidelně publikovány současně se soudními rozhodnutími. V počátcích sloužily hlavně jako instrukce a informace. Skutečnost, že soudce stanovil, že takové a takové je právo, byla pouze svědectvím o tomto právu. Mohl se mýlit, jiný soudce mohl rozhodnout jinak. Ale v této době je možné pozorovat změnu v postoji soudců. Citování rozhodnutých případů je častější a je jim přikládána větší a větší váha. Od 16. století je možno vidět, že rozhodnuté případy jsou pokládány za definitivní autoritu, která (neexistuje-li opačný důvod) musí být napříště respektována.

Během 13. století ustupuje církevní prvek a common law se stává nejenom obecným, ale také komplexnějším. Angličtí „common“ právníci přestali navštěvovat university a začali se vzdělávat ve vlastních právnických korporacích (Inns of Court). Výsledkem bylo, že si ještě více uvědomili zvláštnosti vlastního vyvíjejícího se systému, který se nyní stával samostatným. Stali se kritičtější k teoriím romanistů a kanonistů. Populárním výkladem tohoto postoje byl traktát „De laudibus legum Angliae“, raný příklad srovnávacího práva, psaný asi v letech 1470–1471 soudcem Johnem Fortescuem.

Příslušnost k jedné z právnických korporací (Inner Temple, The Middle

Temple, Lincoln's Inn, Gray's Inn) se stává podmínkou k možnosti vystupovat před soudem. K přijetí do těchto korporací bylo zapotřebí dlouhého a nákladného studia, složení značného peněžitého obnosu atd. V důsledku těchto podmínek se právnické korporace změnily v uzavřené aristokratické organizace, v pevnou oporu nezákonnosti, zvlé a vydírání, tak charakteristické pro anglické feudální soudnictví.¹⁶⁾

Ke konci 13. století aplikují v Anglii common law tři nezávislé královské soudy obecného práva:

- a) Soud královny lavice (Court of King's Bench);
- b) Soud civilních žalob (Court of Common Pleas);¹⁷⁾
- c) Soud státní pokladny (Court of Exchequer).

Tyto soudy byly obsazeny právníky, odchovanci právnických korporací s tradicí common law. Hlavními odvětvími práva ve středověku bylo právo pozemkové a trestní. Byla vyvinuta řada nových řízení, v nichž hrála hlavní roli porota, nová instituce, jejíž kořeny jsou v anglosaském a franckém právu.

Počínaje 14. stoletím se v Anglii zavádí instituce smírčích soudců, které jmenoval král a vybavil je i značnou pravomocí. V trestních věcech rozhodovali společně s malou porotou.¹⁸⁾

Ale přesto, že se common law mezi 12. a 15. stoletím rychle rozšířilo, existovalo mimo ně mnoho oddělených právních systémů a soudů. Právo kanonické upravovalo manželství a dědictví. Kupci měli zvláštní soudy obchodního práva, od poloviny 14. století existovaly soudy admirality. Během století však common law omezilo či zcela pohltilo mnohé z těchto svých soupeřů na poli práva.

Ke konci 14. století byly soudy common law pevně ustaveny jako hlavní orgány královského práva, období jejich tvorby bylo skončeno. Byl vytvořen rozsáhlý soubor pravidel, z nichž mnohá byla vysoce umělá a technická, což vedlo k mnohým chybám, do nichž soudy při rozhodování upadaly, pokud trvaly na přesném znění tohoto práva.¹⁹⁾ Další příčinou nespokojenosti byla korupce nebo zastrahování porot a odmítání plnění soudních nařízení.

¹⁶⁾ Černilovskij Z. M.: Istorija feodalnogo gosudarstva i prava, Moskva 1959.

¹⁷⁾ Soud civilních žalob byl založen roku 1178 Jindřichem II., který jmenoval pět členů tohoto soudu, aby se zabývali spory mezi jednotlivci. Zpočátku nebyl tento soud oddělen od královské kurie, cestoval společně s ní až do doby, kdy Magna charta libertatum (1215) v čl. 17 stanovila, aby tato jurisdikce byla vykonávána na určitém místě; soud byl proto zřízen ve Westminsteru v Londýně. V roce 1272 dostal vlastního předsedu a od této doby bývá jeho samostatnost datována.

V průběhu středověku se stal nejzaměstnanějším soudem a mimo civilní pravomoc měl také dohled na místní soudy. Jeho rozsudky podléhaly revizi soudu královny lavice, s nímž, a dále se soudem státní pokladny, se dostal soud civilních žalob do rozporů v záležitostech common law. Výsledkem bylo nahromadění komplikovaných a vzájemně se překrývajících kompetenčních pravidel.

¹⁸⁾ V této době se objevují zvláštní soudní orgány, tzv. soudy equity (viz dále).

¹⁹⁾ Engels o anglickém common law říká, že „je v nejdůležitějších bodech neurčitě a pochybné“ (Marx – Engels: Spisy I., Praha 1956, str. 616).

Většina evropských zemí prodělávala v 16. století období znovuzrození a recepcce římského práva a tento vliv se rozšířil i do Anglie. Silná a relativně klidná vláda Tudorů byla příznivá k založení celé řady nových soudů (zejména soudu kancléřského — viz dále), které z toho či onoho důvodu měly vždy málo z dědictví common law. Příkladem těchto soudů, tzv. prerogativních soudů (Prerogative Courts), byl známý a později smutně proslulý politický tribunál Hvězdná komora (Star Chamber), který se zabýval především činy proti veřejnému pořádku a soudní řízení mělo inkviziční charakter (byl zrušen v roce 1641).²⁰⁾

Soudy common law ztratily velkou část příslušnosti v souvislosti se vznikem těchto nových soudů a postavily se na odpor proti jejímu dalšímu úbytku. V bojích mezi králem a parlamentem v 17. století stály prerogativní soudy a soud kancléřství na straně krále, zatímco právníci common law téměř bezvýhradně na straně parlamentu. V tomto období se tradice common law objevila jako bašta proti despotické moci koruny. Vítězství parlamentu znamenalo konec prerogativních soudů a soud kancléřství sotva toto období přežil.

Common law v USA. Spojené státy americké vznikly po válce za nezávislost odtržením řady britských kolonií, založených v 17. a 18. století na atlantickém pobřeží Severní Ameriky. Vývoj právního systému USA se vyznačuje několika etapami, které odpovídají etapám jejich státního vývoje.

Na začátku 17. století anglicky hovořící přistěhovalci si přinášejí své právo (common law i equity), pokud se jim hodilo i na tomto kontinentě. Usazují se na území, kde zatím neplatilo žádné civilizované právo. Common law se zde začíná zpočátku uplatňovat značně zjednodušeně (nedostatek soudců i sbírek rozhodnutí) a vznikají i tendence odmítající anglické právo, zejména u některých náboženských menšin, které chtějí založit své společenské vztahy na bibli nebo na přirozeném právu. Na druhé straně mnohé z kolonií přijímají common law za své právo (např. v Massachusetts), což vedlo (za podpory právní vědy — Kent, Story) k upevnění jeho postavení a common law postupně „zdomácnělo“ i ve Spojených státech.²¹⁾

Autorita precedentu v USA je v jednotlivých státech však nepochybně různá. Jednak se v některých státech vytvářela hned od začátku snaha přizpůsobovat používání common law místním podmínkám, což mělo za následek jeho jistou pružnost. A dále na rozdíl od Anglie působí common law odděleně v 50 státech, to má za následek porovnávání práva států a hledání takového, které je pro příznivé rozhodnutí nejvýhodnější.²²⁾

²⁰⁾ Dalšími soudy, které se zabývaly drobnými spory, byly court of request a poor man's court.

²¹⁾ Po vzniku federace se začíná rozvíjet zákonodárná činnost států, včetně pokusů o kodifikaci místního práva (na rozdíl od Anglie), např. kodex Livingstonův z roku 1821 a další.

²²⁾ Roku 1887 se vytvořila sbírka komentovaných rozhodnutí vydávaných v jednotlivých státech — Harvard Law Review — a začátkem 20. století dochází k obnovenému výkladu, přeformulování práva, redigováním Restatement of the Law.

Common law v Anglii i USA má sice soudní charakter, avšak je nanejvýš zřetelné, že anglické common law a common law USA jsou dvěma nezávislými, oddělenými soubory práva, i když pocházejí ze společných kořenů.

Engels o tom napsal, že anglické právo „zachovalo a do Ameriky i kolonií přeneslo nejlepší část oné osobní svobody, místní samosprávy a zabezpečení před všemi cizími zásahy kromě soudních, zkrátka oněch starogermánských svobod, které za absolutní monarchie na kontinentě zmizely a dosud nikde nebyly úplně vydobyty zpět“.²³⁾

ad 2. b) *Equity*

Equity v obecném smyslu je výraz znamenající bezúhonnou a přirozenou spravedlnost. V přeneseném smyslu odpovídá equity souboru principů, který se vyvíjel od dob kancléřského soudu a je aplikovaný v moderní době všemi soudy anglickými a americkými. Tradičně je equity charakterizována volným rozhodováním v individuálních případech v souladu s přirozeným citem pro spravedlnost. Takto podporuje common law a je tvořivou, reformátorskou silou v anglo-americkém právu.

Historické počátky kancléřského soudu v Anglii se datují od konce 13. století. Královské soudy common law velmi omezovaly svou práci v civilních případech. Odmítaly rozšířit a zbavit jednotvárnosti jednotlivé druhy řízení a vyjít tak vstříc požadavkům nových, složitějších situací.²⁴⁾ Zejména zklamaní nájemci půdy se obrátili na krále, jako „pramen spravedlnosti“ („fountain of justice“), a jeho kurii se žádostmi o spravedlnost, protože soudy common law nezjednaly žádnou nápravu, anebo zjednaly takovou, která nebyla nijak účinná. Tyto žádosti byly předávány lordu kancléři, který byl královým prvním ministrem, vlivným členem kurie i biskupem znalým kanonického práva. Tato cesta byla ovšem otevřena jen lidem s určitým společenským postavením a tohoto práva použila rozvíjející se buržoazie, jejíž zájmy se vždy nekryly s common law.²⁵⁾

Od prvních let 14. století byly žádosti podávány přímo kancléři a vzrůst této praxe vedl postupně k vytvoření zvláštního soudu, *kancléřského soudu* (Court of Chancery), čili soudu equity (spravedlnosti).

Equity byla ve srovnání s common law v této době pokrokovou formou práva, avšak rozvoj equity nevedl k přímému nahrazení odpovídajících

²³⁾ Marx – Engels: Vybrané spisy II., Praha 1954, str. 106.

²⁴⁾ Základ systému common law vytvořil principy královských listin (royal writs). Kdo žádal právní pomoc, musil volit listinu (writ) odpovídající jeho žalobě. Právo, pro něž neexistovala listina, nemohlo být uplatněno u soudu common law. Listiny pro další druhy sporů nebyly nadále vydávány, a tím byla rovněž velmi omezována činnost soudů common law a lidé se obraceli se svými spory přímo ke králi.

²⁵⁾ Soud equity byl bohatým zdrojem nových návrhů a oprav práva. Snad nejvýznamnějším z nich byl vznik specifického institutu „svěřeného vlastnictví“ (trust), což byl závazek držet půdu v zájmu jiného. Common law nemohlo vynucovat tento závazek, equity však ano. Z tohoto důvodu získala pro sebe equity velkou část vlastníků nemovitostí.

institucí common law, ale naopak zesílil úctu k němu. Tím vzniká v Anglii *dualismus* common law a equity, s dvěma soudními systémy a existuje až do konce 19. století.

V praxi obou druhů soudů byla řada rozdílností. Soudy common law ponechávaly většinu rozhodnutí na porotě, v případech equity kancléř sám shledával fakta a rovněž sám bez poroty rozhodoval. Zatímco rozhodnutí soudu common law určilo pouze, zda žalobce má právo na určitou částku či majetek, jež může být vynuceno exekucí šerifa, rozhodnutí kancléře jménem krále ukládalo osobní povinnost žalovanému a protivení se této povinnosti bylo považováno za pohrdání králem. Neuposlechnutí podle rozhodnutí soudu common law nepředstavovalo pohrdání tímto soudem.

Plný rozvoj equity byl však opožděn politickým nátlakem soudců a parlamentu, aby equity nerozhodovala ve věcech, spadajících do příslušnosti místních soudů. Výsledkem bylo, že kancléř byl nucen souhlasit s tím, že nebude řešit žádný spor, který je možno adekvátně rozhodnout podle common law.

Dalším prvkem omezujícím soud equity byl systém precedentů. Kancléři se po celá desetiletí nepovažovali za vázané precedenty nebo pravidly práva. Na počátku svého vývoje nebyla equity tedy žádným systémem, nýbrž pouze názvem, jímž byl označován souhrn rozhodnutí vydaných kancléřem v jednotlivých případech, kde common law neposkytovalo nápravu nebo se náprava ukázala být nedostatečnou, popřípadě neúspěšnou. Důraz byl kladen na volné hodnocení. Záznamy o rozhodnutých případech u soudu equity nejsou starší poloviny 16. století (na rozdíl od soudů common law — viz výše —, přestože i ústní tradice a praxe nutně vytvářely vlastní systém i v equity). Kardinál Walsey byl poslední z velkých církevních kancléřů. Jeho nástupci byli obvykle právníci common law a ti počali uzavírat equity do systému vytvořených pravidel a věnovali se úkolu vytvořit z equity logický a ucelený systém, který by byl doplňkem common law, více než jeho soupeřem.

Heneage Finch, později hrabě z Nottinghamu, lord kancléř v letech 1672–1682, který bývá nazýván otcem moderní equity, byl nápomocen při odstraňování prvku libovůle z equity a zdůrazňoval důležitost precedentu v kancléřských rozhodnutích. Equity začala být uznávána jako součást práva země.

Mezi common law a equity byl pouze ten rozdíl, že equity se neprosadila na některých úsecích práva, jako např. v oblasti trestního práva hmotného, a prosadila se pouze v malém rozsahu v oblasti náhrady škody. Naopak více se prosadila ve smluvním právu, majetkovém právu a zástavním právu.²⁶⁾

V průběhu vývoje systému equity vznikla otázka, který soud je pří-

²⁶⁾ Ve smluvním právu měla equity čtyři prostředky nápravy: zákazy, příkazy, zrušení a úpravu písemných dokumentů. V oblasti zástavního práva vydávala opatření, jímž byly stanoveny podmínky dispozice se zastavenou nemovitostí.

slušný* projednat odvolání proti rozhodnutí kancléřského soudu. V roce 1675 v případě Shirley v. Fagg bylo rozhodnuto, že je Sněmovna lordů příslušná k projednání odvolání.²⁷⁾ Až v roce 1851 byl vytvořen Apelační soud kancléřství (Court of Appeal in Chancery), jako střední instance, v poměru ke Sněmovně lordů. Odvolání podané proti rozhodnutí kancléřského soudu bylo vždy rozhodováno metodou nového ústního projednání případu. U tohoto soudu, poprvé v historii anglického soudnictví, vystupovali soudci, jmenovaní speciálně pro projednání odvolání (Lords Justices of Appeal in Chancery).

Anglický právní řád byl takto jedinečným jevem dvou souběžných soudních soustav, které působily v podstatě v odlišných sférách, řídily se odlišnými procesními zásadami a poskytovaly různé způsoby nápravy. Kancléřský soud aplikoval soustavu equity, zatímco tři soudy common law aplikovaly common law, i když příslušnost těchto soudů se zcela vzájemně nevylučovala.²⁸⁾

Dualismus soudů vytvářel mnoho komplikací. Prvním krokem k nápravě bylo postupné sjednocování pravomoci soudů.²⁹⁾ Teprve roku 1873 Gladstonova vláda vydala komplexní úpravu v podobě zákona o soudnictví (Judicature Act), který vstoupil v účinnost roku 1875. Tímto zákonem byly zcela zrušeny soudy common law, kancléřský soud, soud závětí, soudy rozvodů a admirality a nahrazeny nově vytvořeným Nejvyšším soudem (Supreme Court of Judicature), který se skládá z Apelačního soudu a Vysokého soudu (viz dále).³⁰⁾

Equity v USA. V rané historii Spojených států byla silná opozice proti rozvoji equity, což bylo do značné míry následkem chování koloniálních guvernérů, kteří působili jako kancléři v některých koloniích, nedůvěry vůči široké volnosti, již požívali, a neexistence poroty v případech equity. Proto v roce 1789, kdy Kongres uzákonil první federální zákon o soudech (Judiciary Act), existovaly kancléřské soudy jen v pěti státech. Ve třech

²⁷⁾ Počátkem 19. století jsou časté kritiky soudního řízení (např. i v Dickensově *Bleak House*), vzhledem k neexistenci přímého odvolacího soudu proti rozhodnutí kancléře, s výjimkou jeho samého.

²⁸⁾ Soud státní pokladny (Court of Exchequer) vykonával až do roku 1842 jurisdikci v oblasti equity, kde žaloba směřovala proti státu jako věřiteli. Naproti tomu kancléřskému soudu příslušela určitá část jurisdikce common law, šlo o případy, kde byl přímo dotčen král a případy žalob, které podávali soudci nebo byly podány proti soudcům.

²⁹⁾ Zákonem o řízení v oblasti common law z roku 1854 obdržely tyto soudy oprávnění vydávat zákazy a ukládat zvláštní úkony. Doplnovací zákon o kancléřství z roku 1858 poskytl kancléři další oprávnění při placení náhrad škod.

³⁰⁾ Po vydání tohoto zákona se o něm uvádělo, že sloučil nikoliv oba systémy (common law a equity), nýbrž pouze soudní instituce, prostřednictvím nichž byly tyto systémy aplikovány. Zdálo se, že tyto dva systémy se tak liší, pokud jde o řízení, techniku, kvalifikaci osob, které je aplikují v praxi, že budou vzdorovat všem pokusům o sloučení. Zákon však již platí téměř jedno století a soudci jsou již tak obeznámeni s nutností brát v úvahu při rozhodování jak systém common law, tak systém equity, že již můžeme hovořit téměř o sloučení obou systémů.

státech byly pouze soudy common law; ve třech dalších měly soudy common law určitou malou pravomoc i v equity; ve dvou státech fungoval zákonodárný sbor v omezeném rozsahu jako soud equity.

Kongres však dal federálním soudům pravomoc soudit podle common law i equity, obojí stejnými soudci, u stejného soudu, ale v odlišném řízení. Postup v případech equity měl být tentýž jako u anglického kancleřského soudu s modifikacemi podle Nejvyššího soudu USA. Nakonec všechny státy ustavily soudy equity, ať již jako oddělené soudy, nebo podobně jako u soudů federálních.

Během posledního sta let většina států zrušila rozdíl mezi žalobou podle common law a podle equity a sloučila jejich řízení v jeden procesní postup u téhož soudu. Tento pohyb započal zákonem přijatém roku 1848 ve státě New York (Field Code of Civil Procedure) a později ve více jak polovině států. Federální soudy následovaly tento vzor ve federálním soudním řádu přijatém NS USA roku 1938 (Federal Rules of Civil Procedure). V šedesátých letech 20. století byly oddělené soudy common law a equity zachovány ještě v pěti státech (Delaware, Maryland, Mississippi, Tennessee, Vermont).

Moderní equity, často doplněná legislativou, rozšířila možnost spravedlivějšího posouzení případu. V tomto směru je snad významnější pokrok v USA než v Anglii.

ad 3. Statutární (zákonné) právo (statute law) (včetně delegovaného zákonodárství)

Legislativa je dalším zdrojem práva, kterému se common law muselo přizpůsobovat. Přestože pro středověké filosofy bylo obtížnou otázkou, zda lze vytvářet právo „ab initio“ místo deklarování existujícího práva, angličtí králové používali zákonodárství už po normanském dobytí, i když vývoj práva ve středověku byl většinou ponechán na právnících common law. O raných formách zákonodárství se můžeme pouze dohadovat, ale přibližně od roku 1100 se staly v Anglii běžným prostředkem královské listiny, později byly postupně nahrazovány zákony (statute), které přijal parlament. Zejména je třeba podtrhnout rozsáhlé zákonodárné dílo za vlády Jindřicha II., které zasahovalo svými důsledky do právní a soudní soustavy.

Od 13. století bylo vydáno mnoho zákonů, které nebyly uvedeny v žádný systém a mezi kterými jsou četné nesrovnalosti a rozpory. Počet zákonů se neustále rozrůstal a v 19. století platilo v Anglii více než 2000 zákonů, v přítomnosti již kolem 3000, které už mnohdy neodpovídají současným potřebám.³¹⁾

³¹⁾ Statutární právo „se skládá z nekonečné řady jednotlivých, pět století shromažďovaných parlamentních výnosů, jež si navzájem odporují a místo „právního stavu“ dosazují úplně bezprávní stav.“ (Engels: Marx–Engels, Spisy I., Praha 1956, str. 616).

Zákony nabývají také toho významu, že proti common law mohou přesněji stanovit práva majitelů výrobních nástrojů a prostředků za zesilujícího třídního boje a působit na nespokojenost proletariátu s existujícím stavem (např. mimořádné zákony v období 1. světové války, omezení svobody stávkových bojů v Anglii, „černé kodexy“ a tzv. reakční protidělnické, protistávkové zákonodárství v USA). Engels říká, že ekonomické skutečnosti se stávají právními motivy a vedou k tvorbě práva.³²⁾

Zpočátku nebylo jasné, zda zákon stojí výše než pravidlo common law. K prvnímu určení této zásady dochází za Jindřicha VIII., který povýšil moc parlamentu nad všechny ostatní anglické instituce. V současné době je zřejmé, že soudy v Anglii nemohou se zákony parlamentu dělat nic jiného, než je aplikovat. V Anglii stejně jako v celé oblasti common law má legislativa vyšší právní sílu než common law. Vyskytnou-li se při interpretaci zákonů těžkosti, řídí se soudci pravidly, která jsou zakotvena v zákoně o výkladu zákonů (Interpretation Act) z roku 1889.

Delegované zákonodárství. Parlament deleguje často příslušnému ministru, vládnímu departmentu nebo místnímu orgánu pravomoc vypracovat podrobnosti zákona, který byl formulován v obecných pojmech. Pro vládnoucí třídu je nevýhodné, aby některé akty procházely parlamentem, protože jejich projednávání by mohlo vést k diskreditaci poslanců před voliči, event. vyvolat nežádoucí odezvu ve veřejném mínění. Jde o charakteristický rys vývoje práva buržoazních států, v němž se odráží krize buržoazní zákonnosti v období imperialismu.³³⁾

I v praxi je delegované zákonodárství vystaveno kritice z té pozice, že má být parlament jediným zákonodárným sborem, i když podřízené orgány mohou jednat v okruhu stanoveném zákonem a jejich činnost je pod (formálním) dohledem a parlamentní i event. soudní kontrolou.

Specifická směs psaného práva a precedentů je příliš vlastní právním i politickým dějinám Anglie, kde právě na základě těchto tradic a anglického konzervatismu neexistuje hybný základ pro kodifikaci práva, na rozdíl od ostatních evropských zemí. Anglická právnícká veřejnost je si vědoma nedostatků stávajícího stavu a snaží se řešit tuto situaci dvěma způsoby reformy, cestou legislativní a cestou jurisdikce. Jurisdikce jako prostředek reformy práva je způsob, kterým angličtí soudci mohli vnést v minulosti něco nového jen s velkými těžkostmi a až po dlouhé době, protože byli v zásadě vázáni předchozími soudními rozhodnutími. Volnost, kterou si pro sebe vyhradila Sněmovna lordů v roce 1966 (viz výše), nebude mít za následek rozsáhlejší reformu práva.

³²⁾ Marx—Engels: Vybrané spisy, sv. II., Praha 1950, str. 413.

³³⁾ Např. anglické zákonodárství o sociálním zabezpečení je zahrnuto v zákoně o národním pojištění z roku 1946. Rámec je v zákoně, další úpravy náleží ministerstvu, které je vydává v dokumentech zvaných Statutory Instruments.

Proto budoucnost náleží spíše legislativní cestě. Ani tato cesta však nebude bez těžkostí. Hlavní problém tkví v tom, že ti, kdo program legislativních jednání stanoví, nevěnují těmto otázkám dost času, a to nejen proto, že je považují za nežádoucí, ale i proto, že reforma je často poradci politických stran považována za volebně méně rentabilní a poslanci-neprávníci často nedůvěřují reformám.

Přesto všechno byly v Anglii v roce 1965 vytvořeny právní komise (Law Commission), které mají za úkol zkoumat otázky reformy práva. Byly vytvořeny dvě komise (jedna pro Anglii, druhá pro Skotsko) po pěti členech, jmenovaných na dobu pěti let, vybavené početným personálem. Členové komisí jsou soudci a vykonávají své funkce jako stálí členové, při zachování statusu soudce. Teprve čas ukáže, jak dalece splnily komise očekávání při plnění úkolů, stanovených jim zákonem a podle programu, který si samy připravují a podle něhož předkládají parlamentu své návrhy pro uskutečnění reformy práva v Anglii.

Statutární právo v USA. Statutární právo v USA mělo vždy větší dosah než v Anglii (např. myšlenky kodifikace a psaná ústava v USA) a tendence k jeho dalšímu rozvoji je tu nesporná. Do různých odvětví práva pronikají normativní úpravy, i když podklad těchto úprav je v common law. Důležitou roli hraje interpretace zákonů a její pravidla. Americký soudce se dnes již snaží při výkladu zákona dát mu takový smysl, jaký mu dává zákonodárný orgán, ale stále ještě dožívá myšlenka, že zákon neznamená nic do té doby, dokud není vyložen některým soudcem, jinými slovy dokud nebyl zákon použit.

Charakteristickým znakem rozvoje práva v USA (a nakonec i v jiných kapitalistických státech) je zesílení úlohy delegovaného zákonodárství ve srovnání se zákony. I při rozšíření působnosti federálního zákonodárství zůstávají jednotlivým státům rovněž zachovány rozsáhlé pravomoci v úpravě právních vztahů.

III. SOUSTAVA SOUDŮ

Anglie

Anglické slovo „court“ znamená původně zdmi uzavřený prostor, tedy dvůr, nádvoří. Zároveň je toto slovo užíváno jako termín označující soud, který byl původně uzavřeným prostorem, v němž seděli soudci se svými úředníky, zatímco poradci, právní zástupci a veřejnost stáli za přepážkou (the bar of the court).³⁴⁾ Nejdříve byly tyto soudní dvory příležitostně stavby v otevřené krajině, později už trvale určené velké místnosti či síně.

³⁴⁾ Dodnes se v Anglii užívá výrazu „called to the bar“ (povolán k přepážce), je-li advokát připuštěn za obhájce.

V Evropě za raného středověku, před oddělením soudnictví od exekutivy a legislativy, král a jeho nejvyšší rádci uskutečňovali všechny tyto funkce v královském paláci, takže také královo sídlo bylo zváno dvorem (soudem) — „the court“.

Od 12. století se v Anglii stále zvyšoval počet universitně vzdělaných znalců práva civilního i kanonického, byla tak vytvořena právnická profese a stalo se pravidlem, že biskupové i ostatní svěřovali soudní pravomoc právníkům a jmenovali své zástupce, aby přezkoumávali jejich rozhodnutí. Angličtí králové jmenovali profesionální soudce.

Nejstarší anglické soudy byly složeny ze suitorů, kteří byli postupem času nahrazováni právníky. Historie soudů v Anglii představuje neustále rostoucí specializaci po stránce práva hmotného i procesního. Všechny soudy současné Anglie mají společné počátky v minulosti a všechny vyšší soudy jsou výhonky královského soudu.

Soudy uskutečňující jurisdikci v Anglii jsou rozděleny podle určitých znaků. Rozdělení je možné především provést na obecné a zvláštní. Obecné soudy dále na nižší a vyšší. Anglická soustava je jednou z nejsložitějších soudních soustav, kterou komplikuje zejména nejednotnost organizace i pojmenování obecných nižších soudů na různých územních celcích a dále značný počet zvláštních soudů.³⁵⁾

Soustava obecných soudů v Anglii

Soudy nižší:

Soudy magistrátní (Magistrates Courts)

(soudy malých zasedání — petty sessions, policejní — police, děti a mládeže — juvenile)

Soudy hrabství (County Courts)

Soudy čtvrtletních zasedání (Quarter Sessions)

(hrabské — county, městské — borough)

Soudy korunní (Crown Courts)

Soudy vyšší:

Nejvyšší soud (Supreme Court)

Vysoký soud (High Court)

— oddělení kancléřské (Chancery Division)

— oddělení královniny lavice (Queen's Bench Division)

— oddělení závětí, rozvodů a admirality (Probate, Divorce and Admiralty Division)

Ústřední trestní soud (Central Criminal Court)

Porotní soudy (Assize Courts)

³⁵⁾ Přes značnou nejednotnost těchto článků soudní soustavy považujeme následující vymezení za nejprůhlednější pro účely této práce.

Apelační soud (Court of Appeal)
— oddělení civilní (Civil Division)
— oddělení trestní (Criminal Division)

Sněmovna lordů (House of Lords)

Soudní komise královské rady (The Judicial Committee of the Privy Council)

Soudy nižší

Soudy magistrátní

Menší trestné činy byly v dřívějších dobách projednávány soudy, které řídil královský šerif hrabství. Vzhledem k značné nepopulárnosti těchto soudů jmenoval král osoby z místní vrchnosti, aby na trestní řízení dozíraly. Zákon z roku 1344 je potom ustanovil smírčími soudci, aby projednávali trestné činy, které jim předávaly velké poroty. Zasedali čtyřikrát do roka s porotou a rozhodovali všechny případy s výjimkou nejzávažnějších zločinů, které byly přenechány k rozhodnutí královským soudcům.

Čas od času zákon stanovil trestné činy, které mohly být projednávány mimo zasedání a bez poroty. Tyto činy projednávaly sumární soudy, které se začaly nazývat malá zasedání (petty session). Výraz „petty session“ byl v moderním zákonodárství nahrazen termínem „magistrates' courts“.

Magistrátní soudy z větší části rozhodují ve věcech tzv. sumární jurisdikce, která se odlišuje od obecné jurisdikce nedostatkem tří procesních momentů. V sumárním řízení neexistuje:

1. rozhodnutí orgánu (který provádí předběžné přezkoumávání důkazů) o postoupení věci soudu, zmocněnému vynést ve věci rozsudek (commitment for trial);
2. obžaloba (indictment);
3. projednání věci před porotou.

Sumární jurisdikci vykonávají:

- a) smírčí soudci (justices of the peace) buď výjimečně jako samosoudci, nebo zejména v malých zasedáních, tj. v počtu dvou, event. až sedmi; návrh na jejich jmenování královnou předkládají lordu kancléři orgány hrabství, smírčí soudci vykonávají svou funkci bezplatně a působí i u soudů čtvrtletních zasedání (nová úprava jejich postavení je provedena v zákoně z roku 1968 [Justice of the Peace Act]);
- b) policejní magistráti (police magistrate), placení úředníci policejních soudů v Londýně jako samosoudci; jsou jmenováni královnou na návrh lorda kancléře z řad baristrů;
- c) magistráti (stipendiary magistrate) jako samosoudci nebo společně se smírčími soudci; jsou jmenováni královnou na žádost městských rad ve městech s více než 25 000 obyvateli a za svou práci jsou placeni.

Právo městských rad žádat, místo neplacených (nejčastěji) smírčích soudců, o jmenování placených soudců královnou (návrh městských rad doporučuje k jmenování lord kancléř), z řad buržoazní inteligence (solitorů, baristrů), je odrazem boje městských průmyslníků za osvobození od soudu venkovské buržoazie v hrabstvích.

Je nutno poznamenat, že policejní magistráti v Londýně a magistráti ve velkých městech jsou rovněž považováni za smírčí soudce. Zákonem v roce 1919 bylo přiznáno i ženám právo stát se smírčím soudcem. Charakteristickou zvláštností anglické soudní soustavy je to, že jednou jmenovaný soudce nemůže počítat s povýšením,³⁶⁾ což je v buržoazní literatuře nazýváno zárukou nezávislosti.³⁷⁾ Soudce magistrátního soudu se nemůže nikdy stát soudcem vyššího soudu, jehož členy se mohou stát pouze nejvýznamnější baristé.

Magistrátní soudy projednávají v sumárním (zjednodušeném) řízení dvě kategorie trestních věcí:

1. věci, u kterých je obecně požadována obžaloba a tudíž i projednání před porotou, ale se souhlasem obviněného mohou být projednány i bez obžaloby v sumárním řízení;³⁸⁾

2. věci, jejichž příslušnost je zákonem stanovená magistrátním soudům. Odvolání do rozhodnutí magistrátních soudů v trestních věcech projednává soud čtvrtletního zasedání způsobem nového projednání věci a jde-li o právní otázky, je příslušné oddělení královniny lavice Vysokého soudu.³⁹⁾

Z civilních věcí projednávají magistrátní soudy drobné majetkové spory, věci rodinné (mimo rozvodů, zejména neshody mezi manžely) aj.⁴⁰⁾

³⁶⁾ Soudci v Anglii jsou jmenováni doživotně, ale podle zákona z roku 1959 o penzích soudců (Judicial Pensions Act) je stanovena věková hranice pro odchod do penze u smírčích soudců 72 let s možností prodloužení do 75 let (což je hranice pro soudce vyšších soudů) a u soudců mládeže 65 let. Výjimečně existuje i zproštění funkce soudce při splnění zákonných podmínek („pokud se dobře nechová“), které opět provádí královna prostřednictvím lorda kancléře (u smírčích soudců) nebo ministra vnitra (u placených magistrátů). Taková to „nesesaditelnost“ zabezpečuje stálý vliv orgánů výkonné moci na soudce.

³⁷⁾ Třídní obsah domnělé nezávislosti soudců vystihl anglický konzervativní činitel Balfour: „Anglickému soudnictví nebylo nikdy cizí jmenovat do vyšších hodností gentlemany, o nichž je známo, že se drží určitého politického přesvědčení. Je-li taková praxe, pak nemáme žádných důvodů předpokládat, že tito gentlemani se mimo sféry politické činnosti oprostí od přesvědčení, které vždy zastávali a díky kterému se možná také dostali na místo soudců.“

³⁸⁾ Je možno uložit pouze trest odnětí svobody na šest měsíců nebo pokutu 10 liber, považuje-li soud trest za nedostatečující, může věc postoupit soudu čtvrtletního zasedání.

³⁹⁾ V oddělení královniny lavice Vysokého soudu existují dva způsoby přezkumu rozhodnutí:

1. cestou výkladu případu (statement of case) — není vlastně odvolání v pravém smyslu (více méně zjištění názoru soudu);
2. cestou příkazu nadřízeného soudu nižšímu k předložení věci (order of certiorary).

⁴⁰⁾ Magistrátním soudům náleží i různá rozhodnutí správní povahy (např. povolení prodeje alkoholu apod.).

Odvolání projednávají (podle druhu věci) soudy čtvrtletního zasedání nebo jednotlivá oddělení Vysokého soudu.

V Anglii neexistuje instituce vyšetřovatelů. Avšak předběžné přezkoumání důkazů u věcí, které může soud projednat pouze na základě obžaloby, provádějí v Anglii magistrátní soudy buď samosoudcem, nebo v malých zasedáních. Tito soudci rozhodují, zda předložené důkazy jsou dostatečným podkladem pro spolehlivé rozhodnutí o vině pachatele.

Zákon z roku 1952 (Magistrates' Courts Act) zpřesnil toto stadium řízení (commitment for trial). Úkolem magistrátních soudů není zjištění otázek merita věci, či viny pachatele, ale rozhodnout, zda z existujících důkazů jasně vyplývá nutnost podání obžaloby proti pachateli a jeho postoupení vyššímu soudu k rozhodnutí. Jde zpravidla o postoupení soudu čtvrtletního zasedání v témže hrabství, event. Ústřednímu trestnímu soudu, zasedajícímu s porotou.

Výjimečně se důkazy nejen přezkoumávají, ale i vyhledávají, jde-li o nález mrtvol, jsou-li domněnky o násilné nebo nepřírozené smrti nebo není-li známa příčina smrti, včetně násilné smrti ve věznicích. Vyšetřování (příčiny smrti) zde provádí *koroner* — ohledávač mrtvol (*coroner*), který musí být solicitem, baristrem nebo lékařem. Historie této instituce se datuje od roku 1194. V současné době podle zákona z roku 1926 (*Coroners [Amendment] Act*) jsou koroneri jmenováni městskou radou (event. radou hrabství). V každém hrabství je 4–6 koronerů, kteří jsou činní u *koronerských soudů* (*Coroners' Courts*) a provádějí vyšetřování buď sami, nebo s porotou (7–11člennou). Je-li zjištěna osoba, nesoucí odpovědnost za příčinu smrti, postoupí věc příslušnému soudu. Koronerem Anglie je nejvyšší soudce Vysokého soudu.

Každý soud má sbor podřízených úředníků, kteří jsou odpovědní za nejrůznější věci, obvykle procedurálního charakteru (vyhledávání typických precedenčních rozhodnutí apod.). U magistrátních soudů je tímto úředníkem (tajemníkem soudu) *clerk* (Justice Clerk), zpravidla z řad solicitorů, event. baristrů, kteří mohou ještě vedle vykonávat soukromou praxi, mimo věcí spadajících do příslušnosti soudu, kde vykonávají funkci clerka, což však stejně negativně ovlivňuje jeho úlohu odborného a hlavně nestranného poradce soudců-neprávníků.

Zvláštní místo mezi magistrátními soudy zaujímají *soudy dětí* (do 14 let) a *mládeže* (od 14 do 17 let) podle zákonů o dětech a mládeži z let 1933 a 1963 (*Children and Young Persons Acts*). V Londýně je královským příkazem stanoven počet soudů dětí a mládeže, kterým předsedají policejní magistráti určení ministrem vnitra. Věci projednávají společně s nimi dva smírčí soudci (výjimečně sami či s jedním soudcem), z nichž alespoň jeden má být žena, a jsou vybíráni ze zvláštního seznamu, sestaveného pro tyto soudy ministrem vnitra.

Mimo Londýn jsou soudci soudů dětí a mládeže smírčí soudci s potřebnou kvalifikací, zapsaní ve zvláštním seznamu. Projednávají věci v tříčlenných senátech (výjimečně dvoučlenných). Soudy dětí a mládeže za-

sedají ve zvláštní místnosti v neveřejném zasedání a mohou projednávat všechny trestné činy mimo vraždy.

Soudy hrabství

Původní jurisdikci soudů hrabství vykonávali šerifové pro celou oblast hrabství, ale tato činnost, aktivní v dobách Sasů a Normanů, postupně zastarala. Potřeba výkonu levného a jednoduchého řízení vedla k vytváření různých místních soudů, až konečně v roce 1846 byl zákonem (County Courts Act) vytvořen celostátní systém malých soudů, nazývaných soudy hrabství (County Courts), přestože jejich obvody se nekryjí s územím hrabství.

Soudem se stejnou příslušností (upravenou v zákonech z let 1934, 1938, 1955, 1959) je soud starosty a města Londýna (Mayor's and City of London Court), což byly původně dva soudy, volně sloučené v roce 1920.

Soudy hrabství jsou rozděleny na oblasti, v nichž působí jeden nebo více soudců. Oblasti se dělí na obvody, v každém je soud s registrátorem a pomocným personálem. V Londýně je několik soudů, které zasedají pravidelně a s několika soudci, na ostatním území soudce pak navštěvuje každý soud (obvod) v oblasti v určené dny, a to alespoň jednou za měsíc.

Soudce soudu hrabství (His Honour Judge...) může být baristr s nejméně sedmiletou praxí, jmenovaný královnou na návrh lorda kancléře. Do penze odchází v 72 letech a může být zproštěn funkce pro neschopnost nebo špatné chování.

Soudy hrabství jsou civilní soudy 1. stupně; projednávají majetkové spory do určité výše hodnoty předmětu sporu, další věci týkající se pozemků, pronájmů, úpadků, likvidací i věci manželské (rozvody projednávají v některých městech stálí komisaři jmenovaní ze soudců těchto soudů), věci týkající se nezletilců a jiné, včetně věcí nepatřících do jejich věcné příslušnosti, pokud se na tom strany dohodnou. Věci rozhodují samosoudci (výjimečně s osmičlennou porotou).

Do roku 1955 neexistovala možnost odvolání od soudů hrabství, pokud nešlo o otázky právní. Od této doby je možno se i v závažnějších skutkových otázkách (od určité výše hodnoty předmětu sporu) odvolat ke kancleřskému oddělení Vysokého soudu nebo k Apelačnímu soudu.

Soudním úředníkem soudu hrabství je registrátor (registrar), je jím téměř vždy solicitor, který má na starosti administrativní otázky a dohled na přípravu jednání. Může být činným i u více soudů. Registrátor může projednávat sám menší spory, pokud není podána námitka, a další věci, v nichž se na tomto projednání strany dohodnou. Odvolání do jeho rozhodnutí vyřizuje soudce.

Soudy čtvrtletních zasedání

Soudy známé již od středověku. Nejstarší z těchto soudů byly soudy hrabství, nazývaly se „county general quarter sessions of the peace“.

Název „čtvrtletní zasedání“ pochází ze zákona z roku 1388, který vyžadoval, aby soudci zasedali nejméně každé čtvrtletí.

Podle zákona z roku 1962 (Criminal Justice Administration Act) mají tyto soudy zasedat tehdy, když určí soud hrabství, rekorder nebo lord kancléř, ale nejméně čtyřikrát do roka. Účelem je zajistit, aby v každém hrabství zasedal některý ze soudů čtvrtletních zasedání každých 4–6 týdnů a mohla tak být rychle provedena potřebná řízení. Každá část Anglie a Walesu podléhá příslušnosti některého ze soudů čtvrtletního zasedání.

Soudy čtvrtletního zasedání rozlišujeme hrabské a městské (ve větších městech). U *hrabských* soudů čtvrtletního zasedání působí smírčí soudci hrabství, kteří volí ze svých řad předsedu a jeho zástupce (z právnický vzdělaných osob). Jako soudy 1. stupně projednávají trestné činy (nejzávažnější za účasti poroty) a civilní věci. Kvorum tvoří nejméně dva smírčí soudci (maximum devět).

Městské soudy čtvrtletních zasedání řídí rekorder. Rekorder je jmenován královnou na návrh lorda kancléře z baristrů s pětiletou praxí. Rekorder rozhoduje sám, event. za účasti poroty. V době mimo zasedání soudu vykonává soukromou praxi, vzhledem k tomu, že funkce rekordera není ve většině případů funkcí placenou. Velké množství práce vedlo k jmenování soudců (z povolání) z řad baristrů v Londýně a J. Lancashiru.

Rozdíly v jurisdikci mezi městskými a hrabskými soudy čtvrtletních zasedání odstranil zákon z roku 1956 (Criminal Justice Administration Act).

Odvolání v trestních věcech jsou projednávána u trestního oddělení Apelačního soudu a v ostatních věcech v oddělení královniny lavice Vysokého soudu.

Jako soudy 2. stupně projednávají soudy čtvrtletních zasedání odvolání od magistrátních soudů v tzv. stálých apelačních komisích (bez účasti porotců), složených ze soudců s kvalifikací potřebnou pro projednávání věcí v odvolacím řízení;⁴¹⁾ předseda komise je každý rok jmenován soudem čtvrtletního zasedání.

U soudů čtvrtletních zasedání působí dále tzv. (smírčí) *clerk*, ustanovený tímto soudem, jehož úkolem je zejména, vedle funkcí výkonných, odborná pomoc soudcům bez právnického vzdělání.

Soudy korunní

Ke stejným změnám jako v Londýně a J. Lancashiru, vedl růst kriminality ke změnám v Manchesteru a Liverpoolu. Zákon z roku 1956 (Criminal Justice Administration Act) vytvořil zvláštní trestní soudy, známé jako soudy korunní (Crown Courts). Spojují jurisdikci soudů porotních a soudů čtvrtletních zasedání. Soudci jsou placeni rekorderi, vykonávající svou funkci na plný úvazek (nevykonávají soukromou praxi). Soudy zasedají každý měsíc.

⁴¹⁾ Při projednávání odvolání od soudů dětí a mládeže se zúčastňují i soudci, kteří rozhodovali věc u soudu 1. stupně.

Nejvyšší soud vznikl v roce 1873 z dvanácti původně samostatných soudů. V současné době se skládá Nejvyšší soud, v jehož čele stojí lord kancléř, z Vysokého soudu a Apelačního soudu. Úprava organizace a činnosti je provedena zákonem z roku 1925 (Supreme Court of Judicature [Consolidation] Act).

V y s o k ý s o u d

Vznikl ze sedmi původně samostatných soudů⁴²⁾ a z porotních soudů. Od roku 1881 se Vysoký soud skládá ze tří oddělení (oddělení kancléřské, oddělení královny lavice, oddělení závětí, rozvodů a admirality) a z porotních soudů, včetně Ústředního trestního soudu v Londýně. Příslušnost Vysokého soudu se vztahuje na území Anglie a Walesu.

V čele Vysokého soudu je nejvyšší soudce (Lord Chief Justice of England), který se zejména účastní při projednávání trestních odvolání, i když může být činný ve všech třech odděleních. Je současně hlavou oddělení královny lavice a vykonává vrchní dozor nad činností porotních soudů. Dále u Vysokého soudu působí 63 soudců (8 v oddělení kancléřském, 37 v oddělení královny lavice a 18 v oddělení závětí, rozvodů a admirality).⁴³⁾ Jednotlivá oddělení mají své senáty.

Soudci jsou jmenováni královnou na návrh lorda kancléře z baristrů s nejméně desetiletou praxí. Jsou jmenováni doživotně, ale mohou být zproštěni funkce na základě rozhodnutí obou sněmoven, případně královny pro „nevhodné chování“.⁴⁴⁾

Nejvyšší soudce a předseda oddělení závětí, rozvodů a admirality jsou jmenováni královnou na doporučení ministerského předsedy a obvykle dostávají pěství.

Vysoký soud je soudem 1. stupně pro závažné věci (např. v civilních věcech od určité výše hodnoty předmětu sporu) a soudem 2. stupně pro odvolání od porotních soudů a soudů čtvrtletních zasedání.

Jako samosoudci rozhodují soudci Vysokého soudu zejména v civilních věcech v 1. stupni, dále působí v senátech oddělení ve složení dvou nebo tří soudců, anebo jsou jedním ze tří soudců civilního oddělení Apelačního soudu. Mimo oddělení kancléřského může být činná i porota při projednávání věcí.

⁴²⁾ High Court of Chancery, Court of Queen's Bench, Court of Common Pleas at Westminster, Court of Exchequer, High Court of Admiralty, Court of Probate, Court for Divorce and Matrimonial Causes.

⁴³⁾ Stav z roku 1967 podle R. M. J a c k s o n: The Machinery of Justice in England, Cambridge 1970.

⁴⁴⁾ Dosud se takový případ nestal a soudci odcházejí do penze v 75 letech.

Určení příslušnosti jednotlivých oddělení není snadné vzhledem k tomu, že není zákonem přesně stanovena.

Soudci oddělení královny lavice a oddělení závětí, rozvodů a admirality dvakrát až třikrát do roka objíždějí zemi a vystupují v roli předsedů porotních soudů. Tíž soudci mohou působit i jako soudci v odvolacím řízení proti rozsudkům porotních soudů. Tato úzká personální základna je charakteristická pro veškeré anglické soudní dění. Judikatura na nejvyšším stupni není tedy zakotvena jako v ostatní Evropě u jediného nejvyššího soudu. Tuto funkci nejvyššího soudu v našem smyslu má v Anglii do určité míry *Apelační soud*.

U Vysokého soudu působí rovněž Ochranný soud (Court of Protection), který vede správu majetku osob duševně nezpůsobilých k jeho správě. Vedle soudců kancléřského oddělení je zde činný úředník, zvaný master.

S příslušností obdobnou Vysokému soudu působí palatínské soudy (Palatine Courts) v Lancasteru a Durhamu (ve vztahu k osobám žijícím na tomto území). Jde o soudy s dávnou historickou tradicí. Odvolání do jejich rozhodnutí projednává Apelační soud.

Oddělení kancléřské

Lord kancléř byl vždy v Anglii orgánem, který mohl zjednat spravedlnost (equity) mimo stanovená právní pravidla. Do roku 1875 byla equity zcela oddělena u kancléřského soudu a dodnes přežívá do určité míry v kancléřském oddělení Vysokého soudu, které je v první řadě odpovědné za „equitable jurisdiction“ tohoto soudu.

V čele oddělení je lord kancléř, dále zde působí osm soudců a registrátoři. Oddělení kancléřské je civilním soudem 1. a 2. stupně a rozhoduje bez účasti porotců. Do jeho příslušnosti patří zejména spory ohledně stanov společností, dále otázky spoluvlastnictví, svěřeneckého práva (trust), opatrovnictví, sepisování závětí, úpadků (bankruptcy).

Oddělení královny lavice

Oddělení královny lavice (do roku 1952 oddělení královny lavice) je pokračovatelem královských soudů, ve kterých dříve zasedal i král. Rozhodují převážnou část věcí podle common law (které obecně upravuje zejména některé druhy civilního řízení).

V čele oddělení je nejvyšší soudce Vysokého soudu a dále v oddělení působí 37 soudců, kteří předsedají i porotním soudům a u Ústředního trestního soudu.

V trestních věcech je oddělení královny lavice soudem 1. a 2. stupně, kdy projednává v 1. stupni závažné trestné činy (např. vlastizradu a další činy proti státu) ve složení tří soudců, event. za účasti poroty. Od roku 1938 došlo k omezení této jeho činnosti. Odvolání projednává ve složení dvou i více soudců.

V civilních věcech je soudem 1. a 2. stupně. Do jeho prvoinstanční příslušnosti patří např. spory ze závazků, manželské věci (zejména složi-

tější rozvody), jako soud 2. stupně projednává odvolání od soudů magistrátních a soudů čtvrtletních zasedání.⁴⁵⁾

V rámci oddělení královny lavice působí od r. 1895 i obchodní soud, kde rozhodují soudci se speciálními znalostmi a zkušenostmi v obchodních záležitostech.⁴⁶⁾

Oddělení královny lavice vykonává dále dozor nad činností nižších soudů (magistrátních, hrabství, čtvrtletních zasedání) prostřednictvím příkazů (Prerogative Orders), které jsou různého druhu (habeas corpus, prohibition, certiorari, mandamus, quo warranto).⁴⁷⁾

Oddělení závětí, rozvodů a admirality

Vysoký soud převzal jurisdikci závětí a rozvodů od soudů závětí a rozvodů, vytvořených v roce 1857. Před tímto datem byly tyto věci projednávány různými soudy anglické církve, obvykle soudy konzistorií, kde ovšem skutečnými soudci byli světští odborníci,⁴⁸⁾ jednající jménem biskupů. Řízení se konalo podle kanonického a římského práva a dokonce i dnes se ještě liší od řízení před jinými soudy.

Jurisdikce admirality vznikla už za Eduarda III. u Vysokého soudu admirality a je omezena na případy vznikající na moři (srážky, záchrany) a částečně ještě na věci obchodní. Řízení je úzce specializované, obdobně jako právní zástupci zde vystupující a probíhá spíše podle římského práva než podle common law.

Oddělení závětí, rozvodů a admirality je civilním soudem 1. a 2. stupně, kde vedle předsedy oddělení působí ještě 18 soudců a registrátoři. V 1. stupni projednává věci manželské (rozvody), věci námořního práva a ověřuje platnost závětí.⁴⁹⁾ Jako soud 2. stupně projednává odvolání od soudů magistrátních.

Ústřední trestní soud

Ústřední trestní soud se sídlem v Londýně byl založen v roce 1834 a je znám pod názvem Old Bailey. Je speciálním porotním soudem pro Londýn a okolí a zároveň plní funkci soudu čtvrtletního zasedání. Organizačně je přičleněn k Vysokému soudu.

⁴⁵⁾ Odvolací řízení nad nižšími úředníky Vysokého soudu (masters, registrars) v civilních věcech (interlocutory appeals) je vykonáváno jedním soudcem, tzv. „judge in chambers“. Teprve poté může i tuto věc projednat oddělení královny lavice.

⁴⁶⁾ Vedle tohoto soudu existuje v Anglii další soud rovněž s obchodní jurisdikcí, nazývaný Restrictive Practices Court (viz zvláštní soudy).

⁴⁷⁾ Viz Plun d r: Organizace justice a prokuratury, Orbis 1971, str. 227.

⁴⁸⁾ U církevních soudů byli činní právníci s odlišným vzděláním, nebyli členy „Inns of Court“, nýbrž „Doctor's Commons“, kde studovali kanonické a římské právo, nikoliv common law.

⁴⁹⁾ Ve velmi malém rozsahu dochází ke zkoumání závětí ve sporném řízení, většinu věcí rozhodují registrátoři.

Soud se skládá ze sedmi soudců a soudců oddělení královny lavice. Členy soudu jsou dále např. starosta města Londýna, člen rady města Londýna, Recorder of London, Common Serjeant. Soud zasedá čtyřikrát do roka, současně v jednom až pěti senátech, ve složení předseda a dvanáct porotců.

Podle zákona z roku 1963 projednává na základě obžaloby závažné trestné činy spáchané v Londýně a v přesně vymezených částech londýnského hrabství, a stanoví-li tak zákon, i trestné činy spáchané kdekoli jinde, a dále ty trestné činy, kde o to požádá oddělení královny lavice.

Porotní soudy

Porotní systém (assize) si zachoval mnohé z minulosti. Slovo „assize“ zpočátku znamenalo „zasedání“, poté se tímto slovem začala označovat rozhodnutí na těchto zasedáních. Jedno z těchto rozhodnutí z roku 1166 zřídilo porotní soud pro řešení pozemkových sporů. Tímto způsobem se porotní soud zpočátku stal civilním soudem a časem byl vybaven i trestní pravomocí.⁵⁰⁾

Stará porotní města mají nebo měla královské hrady, v nichž byli vězni bezpečně zavřeni očekávající proces, a které poskytovaly vhodné a důstojné prostředí pro tento proces. Velká moderní města byla včleněna do oblastí. Používají místních vězení a procesy se konají ve významných budovách. Při zahájení porotního zasedání se koná tradiční ceremoniál.⁵¹⁾

Podle nařízení z roku 1964 (Assizes Order) jsou pro činnost porotních soudů Anglie (vyjma Londýna — viz Ústřední trestní soud) a Wales rozděleny na sedm soudních oblastí (circuits), z nichž každá zahrnuje několik porotních měst. V Manchesteru a Liverpoolu jsou stále porotní soudy (viz soudy korunní). Vrchní dozor nad porotními soudy vykonává nejvyšší soudce Vysokého soudu.

Porotním soudům předsedají soudci Vysokého soudu (event. soudci soudů hrabství nebo členové královské rady) zvláště pověření pro každé zasedání porotního soudu. Sbor rozhodující jednotlivé věci tvoří dále dvanáct porotců,⁵²⁾ kteří rozhodují otázku viny a skutkové otázky. Mohou zasedat i dva sbory současně. Místní úředníci a činovníci mohou zasedat se soudem, ale v rozhodování nehrají žádnou roli.

Předsedající soudci zajišťují několikrát do roka do každé soudní oblasti, aby s porotou⁵³⁾ projednali nejzávažnější trestní věci i věci civilní (kde

⁵⁰⁾ Podrobněji P. I. Ljublinskij: Očerki ugolovnogo suda i nakazanija v sovremennoj Anglii, Moskva 1911, str. 343 n.

⁵¹⁾ Protílidový (zastírající) charakter tohoto ceremoniálu popisuje A. L. Rivlin: Organizacija suda i prokuratury v SSSR, Charkov 1968, str. 243 n.

⁵²⁾ Ve výjimečných případech devět porotců (Criminal Procedure Act 1965).

⁵³⁾ Jde o tzv. malou porotu (dvanáctičlennou). Počínaje rokem 1166 existovaly v Anglii i tzv. velké poroty (Grand Jury), posuzující případy před projednáním u soudů čtvrtletních zasedání, s počtem 12 až 23 porotců, které prakticky zanikly v roce 1933.

účast poroty je povinná jen v přesně stanovených případech, event. tam, kde tak rozhodne soud). V méně závažných trestních věcech se obžalovaný může vzdát účasti poroty.

Členové porot jsou vybíráni z řad anglických občanů vlastníků dům nebo půdu, kteří dosahují stanovený roční čistý důchod z tohoto majetku. Je jasné, že tento majetkový census většina anglických pracujících nesplňuje.⁵⁴⁾

Porotce pro zasedání porotního soudu vybírá ze seznamu šerif a jejich účast u soudu v potřebném počtu zajišťuje clerk. Jedna porota může soudit i více případů, ale skládá přísahu před každým případem znovu.

Apelační soud

Příslušnost Apelačního soudu v civilních věcech byla upravena v zákonech z let 1873 a 1925 (Judicature Acts). V roce 1966 bylo vytvořeno zákonem (Criminal Appeal Act) trestní oddělení Apelačního soudu z původně samostatného Trestního apelačního soudu.⁵⁵⁾

Apelační soud je jednou ze dvou částí Nejvyššího soudu, skládá se z dvanácti soudců (Lords Justice of Appeal) včetně vrchního soudce (Master of the Rolls) jako předsedy soudu. Soudce jmenuje královna na základě doporučení ministerského předsedy ze soudců Vysokého soudu, event. z baristrů s patnáctiletou praxí. Odcházejí do penze v 75 letech. Ex officio jsou členy Apelačního soudu lord kancléř, ex lordi kancléři, nejvyšší soudce Vysokého soudu a předseda oddělení závětí, rozvodů a admirality. Kvorum pro rozhodování tvoří nejméně tři soudci, event. vyšší lichý počet soudců ve zvláštních případech. Soud zasedá zároveň i ve více sestavách (jako třetí soudce může zasednout i soudce Vysokého soudu).

Civilní oddělení Apelačního soudu projednává odvolání od Vysokého soudu, soudů hrabství, event. zvláštních soudů (např. pozemkového).

Trestní oddělení Apelačního soudu projednává odvolání⁵⁶⁾ od porotních soudů, soudů čtvrtletních zasedání, korunních soudů a Ústředního trestního soudu. Do trestního oddělení může nejvyšší soudce Vysokého soudu jmenovat se souhlasem vrchního soudce Apelačního soudu kteréhokoliv ze soudců oddělení královniny lavice Vysokého soudu.

Proti rozhodnutí Apelačního soudu je možné odvolání ke Sněmovně lordů na základě povolení Apelačního soudu nebo sněmovny samotné.

⁵⁴⁾ Engels o porotcích říká: „Chudáka nesoudí jemu rovný, nýbrž v každém případě ho soudí jeho přirození nepřítel.“ (Marx—Engels: Spisy, díl 1, str. 635 [rusky]). Podrobněji o výběru porotců S. L. Zivs: Sovremennyj ugolovnyj sud prisjažnyh v Anglii, Moskva 1948, str. 17.

⁵⁵⁾ Trestní apelační soud byl po dlouhých diskusích vytvořen v roce 1907. Členy soudu byli nejvyšší soudce Vysokého soudu a všichni soudci oddělení královniny lavice Vysokého soudu.

⁵⁶⁾ Proti osvobozujícímu rozsudku není vůbec přípustné odvolání, což je často v rozporu se zásadou materiální pravdy.

Sněmovna lordů bývala soudem jako celek, což platí v určitém smyslu i dnes (mimo dalšího i při ukládání pořádkových trestů).⁵⁷⁾ Její historie je svázána s historií boje monarchie s feudální aristokracií. V současné době jsou soudními komisemi sněmovny: komise odvolací⁵⁸⁾ a komise privilegií (jako soud 1. stupně).

Účastníkem soudních zasedání Sněmovny lordů při projednávání odvolání může být jen ten z pěrů,⁵⁹⁾ který zastává nebo zastával vyšší soudní funkci (law lords). Ex officio jsou členy soudu lord kancléř⁶⁰⁾ a ex lordi kancléři. Vedle nich v současné době jedenáct Lords of Appeal in Ordinary.

Při projednávání odvolání rozhodne odvolací komise Sněmovny lordů nejprve o povolení (mimořádného) odvolání v civilních i trestních věcech (pokud již nevydal povolení příslušný odvolací soud sám) a poté provádí Sněmovna lordů vlastní řízení v nejméně tříčlenném senátě, obvykle však pětičlenném. Rozhodnutí jsou přijímána většinou hlasů. Soudní sbor může zasedat jen když nezasedá parlament.

V trestních věcech projednává odvolání, jestliže podle General Attorney (generálního prokurátora) jde o důležité právní otázky obecného významu.

Přijatá rozhodnutí jsou zapisována do protokolu Sněmovny lordů a nabývají platnosti soudního precedentu, závazného i pro Sněmovnu lordů (s výjimkou od roku 1966 — viz výše).

V Anglii není kasační soud, ale existují dvě odvolací instance (prakticky není ani rozlišováno mezi kasací a apelací). Zčásti je možno vidět analogii kasačního soudu právě ve Sněmovně lordů, která může zrušené rozhodnutí vrátit nižšímu soudu k novému projednání.

Komise privilegií vykonává funkci soudu 1. stupně pro spory pěrů (zejména otázky titulu pěství).⁶¹⁾ Skládá se hlavně z právníků.

⁵⁷⁾ Výjimečně je oprávněna rozhodovat v konkrétních věcech i Dolní sněmovna.

⁵⁸⁾ Od Apelačního soudu, nejvyšších soudů Skotska a Severního Irska, Vojenského apelačního soudu a v trestních věcech od oddělení královny lavice Vysokého soudu.

⁵⁹⁾ Pérové (peers) jsou představitelé vyšší šlechty. Ne všichni lordi a ne všichni členové Sněmovny lordů jsou i péry. Lord kancléř získává jmenováním dědičné pěství, takže zůstává vždy pérem. Tzv. Lords of Appeal in Ordinary jsou jmenováni na návrh ministerského předsedy po konzultaci s lordem kancléřem. Musí to být buď baristé s patnáctiletou praxí, nebo soudci s dvouletou praxí. Tito nedědiční pérové mohou zasedat a hlasovat, i když sněmovna zasedá jako zákonodárný orgán, ale platí konvence, že se nemohou zúčastnit stranických politických diskusí (The Peerage Act 1963).

⁶⁰⁾ Úřad lorda kancléře je paradoxní tím, že spojuje v sobě legislativní, výkonnou i soudní moc. Lord kancléř je zákonodárcem jako člen Sněmovny lordů (jíž předsedá), má výkonnou funkci jako člen vlády a kabinetu, včetně práva navrhnout soudce a řídit téměř všechny soudní orgány v zemi a je soudcem, když sněmovna jedná jako soud. Pro značný rozsah ostatních prací (odpovídá též parlamentu za vedení pozemkového rejstříku a veřejného archivu) mají dnešní kancléři mnohem méně času na své soudní povinnosti než jejich předchůdci před rokem 1939.

⁶¹⁾ Toto právo vzniklo na základě pozdějšího výkladu čl. 39 Velké listiny svobod, který zní: „Nechť žádný svobodný člověk není zatčen, či uvězněn nebo vypuzen

Působnost dnes již prakticky dožívající královské rady je vykonávána v současné době prostřednictvím komisí (stálých a ad hoc). Nejvýznamnější z těchto komisí, vytvořená zákonem (Judicial Committee Act 1833), je Soudní komise královské rady. Jejími členy jsou lord předseda královské rady (který nikdy nezasedá), lord kancléř, členové královské rady, kteří zastávají nebo zastávali vyšší soudní funkci, soudci Sněmovny lordů (Lords of Appeal in Ordinary) a někteří soudci vyšších soudů dominií a kolonií. Soudní komise královské rady není soudem ve formálním smyslu vzhledem k tomu, že její rozhodnutí mají charakter poradní a jsou předkládána královně.

Soudní komise rozhoduje třemi až sedmi členy a rozhodnutí nejsou pro nižší soudy závazná. Komise je (původním) odvolacím orgánem pro soudy dominií a kolonií (vyjma Kanady, J. Afriky, Indie, Pákistánu), dále pro anglické církevní soudy, soud kořistí, soudy průplavů, soud ostrova Man, event. soudy země Commonwealthu a pro lékařskou disciplinární komisi.⁶²⁾

Zvláštní soudy

Vedle obecných soudů působí v Anglii řada zvláštních soudů, které jsou upraveny speciálními právními předpisy a řada z nich má i své dávné tradice. Mezi zvláštní soudy patří například:

Soudy vojenské (Courts Martial). Příslušníci ozbrojených sil podléhají rozhodování obecných soudů. Při porušení kázně a v určitých trestních věcech platí však „military law“, podle kterého rozhodují zvláštní soudy. Příslušná ustanovení obsahuje Army Act z roku 1956, který musí být obnovován každým rokem na základě usnesení parlamentu, a dále prováděcí nařízení (Queen's Regulations, Regulations under Royal Warrant).

V 1. stupni rozhodují obecné (nejméně 5 důstojníků), okružní (3) a polní (3) soudy, působící odděleně pro příslušníky pozemních vojsk, leteckých

z držby, nebo prohlášen za psance nebo poslán do vyhnanství, ... leda po zákonném soudu *osob sobě rovných* nebo podle zákona země“ (podtrhl P. H.).

Sněmovna lordů byla v době zasedání parlamentu soudem 1. stupně pro péry jako celek. Když parlament nezasedal, soudní pravomoc sněmovny přecházela na tzv. Court of the Lord High Steward (v počtu nejméně 23 lordů). Šlo o případy závažných trestných činů (např. velezrady), kterých se dopustili pérové. Poslední projednávaný případ v roce 1935 vzbudil diskusi o zrušení tohoto privilegia, které bylo zákonem v roce 1948 zrušeno. Teoreticky stále ještě soudní pravomoc sněmovny existuje při uplatnění trestní odpovědnosti podle impeachmentu.

⁶²⁾ V některých případech je Soudní komise dále činná jako tzv. Imperial Court a tehdy aplikuje místně používané právo. Jako prostředek k zajištění definitivního rozhodnutí v právních otázkách zásadního významu má Soudní komise královské rady mnoho společného s Pontificia Interpretandi Commissio, kterou vytvořil papež Benedikt XV. (1914–1922) pro rozhodování sporných otázek kanonického práva.

sil a válečného námořnictva. Soudy rozhodují bez porot a řízení je upraveno na zásadách římského práva.

Soudem 2. stupně je Vojenský apelační soud (Martial Appeal Court), vytvořený v roce 1951, který rozhoduje ve složení nejméně tří soudců (výjimečně je přípustné odvolání ke Sněmovně lordů).

Soudy církevní (Church Courts, Ecclesiastical Courts). Příslušnost církevních soudů se dnes omezuje jen na výkon disciplinární moci nad duchovními, na záležitosti týkající se církevních pozemků a civilních sporů v církevních věcech. Soudy konzistoří (Consistory Courts) jsou soudy jednotlivých diecézí, kterým předsedá kancléř (Chancellor) z řad baristrů, jmenovaný biskupem. Soudy provinciální (arcibiskupů) jsou dva odvolací soudy se společným předsedou (Dean of Arches). V nejvyšší instanci rozhoduje Soudní komise královské rady.

Pracovní soud (Industrial Court) působí na základě zákona z roku 1919 (Industrial Courts Act). Předsedu a přísedící z řad vedoucích závodů, zaměstnanců a dělníků jmenuje ministr práce. Činnost soudu je podmíněna tím, že obě strany se jeho rozhodnutí podřídí.

Zvláštní soud se značným oprávněním je *Restrictive Practices Court*, vytvořený v roce 1956, který se skládá z několika oddělení. U tohoto soudu působí maximálně patnáct soudců. Tři soudci Vysokého soudu, po jednom soudci z nejvyšších soudů Skotska a Severního Irska. Další soudce (maximálně deset) jmenuje královna na základě doporučení lorda kancléře (který rovněž určí předsedu) z osob znalých otázek obchodu, průmyslu atd., a to na dobu nejméně tří let. Kворum tvoří předseda a dva soudci. Odvolání v právních otázkách projednává Apelační soud (event. odpovídající soud ve Skotsku nebo Severním Irsku). Soud rozhoduje o platnosti smluv omezujících volný obchod, které byly uzavřeny jednotlivými osobami, společnostmi nebo jejich skupinami.

V neposlední řadě je možné za zvláštní soudy považovat i řadu *správních soudů*, jako např. daňový, národního pojištění, odvolací ve věcech penzí, pozemkový a jiné.

V Anglii celá řada sdružení zaměstnanců určitého druhu povolání, majících veřejnoprávní charakter, vykonává kárnou pravomoc nad svými členy prostřednictvím vlastních *disciplinárních komisí*. Například disciplinární komise *solicitorů* (devět členů jmenuje vrchní soudce Apelačního soudu, odvolání proti rozhodnutí komise se podává k oddělení královny lavice Vysokého soudu); disciplinární komise *baristrů* (komisi tvoří výbor příslušné právnické korporace); disciplinární komise *lékařů* (komise je ustavena při Vrchní lékařské radě a rozhoduje o vyškrtnutí z listiny lékařů při odsouzení pro závažný trestný čin); dále existují disciplinární komise zubních lékařů, optiků, ošetrovatelek, účetních znalců, zeměměřičů.

Soustava soudů v Anglii se vyznačuje tím, že je v ní zachováno mnoho středověkých institutů, výsledkem čehož je krajní spleť a složitost

soudní soustavy. Tento stav je možno vysvětlit také tím, že anglická buržoazie se v minulosti dostala k moci cestou kompromisu s vlastníky půdy — feudály. V obou těchto společenských formacích zůstal však anglický soud účinným nástrojem v té době vládnoucích tříd. Hlubokou závislost buržoazního soudu na vládnoucí třídě vystihl Marx, když napsal: „Soudcové ztratili svou vyhlášenou nezávislost, která jenom kryla jejich podřízenost před postupně se měnícími vládami, každé vládě přísahali věrnost a každou zradili.“

Komplikovanost soudní soustavy v Anglii, vzniklá v průběhu staletého historického vývoje, nutně budí dojem nesystematičnosti, vyvolávající značné množství kompetenčních konfliktů. Připočteme-li formalismus soudního řízení a vznik nových soudů, vedle soustavy obecných soudů, jeví se nám snaha anglické právníkové veřejnosti o reformu soudní organizace a právního řádu vůbec nanejvýš žádoucí.

Spojené státy americké

Spojené státy americké vznikly jako zvláštní stát ke konci 18. století odtržením několika britských kolonií, založených v 17. a 18. století. Tyto kolonie požívaly jisté autonomie, opírající se částečně o „charty“, tj. ustavující akty anglické koruny. Charty byly jakoby ústavami kolonií a vedle anglického common law měly vliv na právní vývoj budoucích Spojených států. Jde tedy o jistou část dědičné spojitosti práva Spojených států s právem Anglie. V raném období před vznikem federace platilo anglické common law a uznávaly se královské charty, které dále doplňovaly místní zvyky, ustanovení rad kolonií a řada církevních ustanovení (zvláště trestního práva).

Ústava USA z roku 1787 na rozdíl od Článků konfederace⁶³⁾ nevytvořila svaz států, ale jediný svazový stát. Ústava v třetím článku organizuje soudní moc USA, svěřenou Nejvyššímu soudu USA a nižším federálním soudům. Státy však i nadále trvaly na vlastní soudní soustavě a souhlasily s předáním jen části suverenních práv Unii.⁶⁴⁾

Vývoj soudní moci v USA se uskutečňoval cestou jejího rozšiřování a posilování. Nejvyšší soud USA využil po svém znění ústavy a bez jakéhokoliv výslovného zákonného ustanovení zavedl do praxe USA soudní výklad ústavy a ústavnosti zákonů (v rozhodnutí Marbury v. Madison z roku 1803), který mohou provádět i všechny ostatní soudy v USA (Judicial Review).⁶⁵⁾

⁶³⁾ Články konfederace z roku 1781 vytvořily mezinárodní svaz třinácti nezávislých států, kde si každý stát zachoval mimo jiné svou jurisdikci a právo.

⁶⁴⁾ Ústava Spojených států amerických ze 17. 9. 1787, čl. III. a dodatky k ústavě z let 1791 a 1798 (čl. IV.—XI.) a z roku 1868 (čl. XIV.).

⁶⁵⁾ Přezkum ústavnosti zákonů se provádí formou procesu, kdy každá ze stran může podat proti každému zákonu, přijatému zákonodárnými orgány USA, protest pro neústavnost. Rozhodne-li soud, že tento zákon (nebo jeho část) odporuje ústavě, nemůže být nikdo pohnán k odpovědnosti za jeho nedodržování a zákon tak fakticky

Dále se značně rozšířila praxe soudních příkazů a vedle Nejvyššího soudu USA se rozrostla i soustava federálních soudů. Ve vývoji jednotlivých států sehrál zvyk a soudní praxe stejnou úlohu jako ve vývoji Unie samotné. Státy mají své zákonodárství (civilní i trestní). Dochází k pokusům o kodifikaci místního práva, čímž se americké právo silně liší od anglického.⁶⁶⁾

Jestliže jsme označili anglickou soudní soustavu za složitou, je v USA situace podobná a navíc komplikovaná vlastně dvěma soustavami soudů, třístupňovou federální a čtyřstupňovou jednotlivých států.

Pro určení příslušnosti mezi oběma soustavami existuje právní presumpce příslušnosti států, tj. všechny věci, které nespadají výslovně pod federální soudy,⁶⁷⁾ patří k soudům států. Ve skutečnosti se však tento princip často porušuje,⁶⁸⁾ neboť zákon i praxe poskytují mnoho možností pro rozšíření příslušnosti federálních soudů, což je důsledkem toho, že hranice příslušnosti států obvykle určují federální orgány.

Pokud jde o samotnou soustavu soudů jednotlivých států, neexistují dva státy v USA, kde by byla stejná soustava soudů. Je to zčásti zapříčiněno historickými zvláštnostmi vývoje států a tím, že v každém státě čas od času docházelo k některým změnám (vytváření nových soudů,

ztrácí působnost, žádný soud ho nebude aplikovat, i když formálně zrušen nebyl a zůstává nadále v platnosti. V dosavadní praxi šlo zpravidla o zákony na ochranu pracujících.

⁶⁶⁾ V roce 1926 byla vydána sbírka zákonů (United States Code), v níž jsou uvedeny platné federální zákony, a od roku 1934 je každých pět let obnovována.

⁶⁷⁾ Jednotlivé státy mají své vlastní a úplné soustavy soudů, které jako celek jsou schopny řešit téměř všechny sporné otázky a nepodléhají obvykle vyššímu soudnímu orgánu. Zároveň existuje soustava federálních soudů a obě mají do značné míry stejnou jurisdikci. Jen v určitých případech mají výlučnou příslušnost federální soudy a ve věcech federálního práva vykonávají soudní moc, která se vztahuje na tyto případy:

A. Vyplývající z povahy věci:

1. všechny věci (common law i equity), které spadají pod ustanovení federální ústavy, federálních zákonů a mezinárodních smluv (existujících i později uzavřených jménem USA);
2. věci námořního práva.

B. Vyplývající z povahy účastníků řízení (při hodnotě předmětu sporu nad 10 000 dolarů):

1. všechny věci vyslanců, jiných zástupců a konsulů;
2. spory, v nichž jsou jedním z účastníků USA;
3. spory mezi dvěma nebo více členskými státy;
4. spory mezi některým členským státem a občany jiného členského státu;
5. spory mezi občany různých členských států;
6. spory mezi občany téhož státu, kteří uplatňují nároky na pozemky ležící v různých členských státech;
7. spory mezi členským státem nebo jeho občany a cizími státy nebo jejich občany.

⁶⁸⁾ Křiklavé případy porušování zákonů z těchto i jiných důvodů jsou uvedeny v publikaci K. F. G u c e n k a: Sudebnaja sistema SŠA i jejo klassovaja suščnosť, Moskva 1961.

změna jejich příslušnosti apod.), které nenašly odpovídající odezvu v jiných státech. Je proto možné v dalším výkladu hovořit pouze o určitých shodných rysech soustavy soudů států (např. existence několika stupňů soudů [zpravidla čtyř] v každém státě).⁶⁹⁾

Soudy federální i soudy států jsou navzájem nezávislé a územní organizace obou soustav je rovněž navzájem nezávislá. Soudy 1. stupně pracují bez jakéhokoliv centrálního řízení, bez znalosti rozsahu, charakteru a rozdělení soudní činnosti v rámci každé soustavy.⁷⁰⁾ A to i přes existenci rady soudců USA (vzniklé v roce 1922), administrativní správy soudů USA při NS (1939), rady předsedů nejvyšších soudů (1949) a rady vedoucích administrativních správ při nejvyšších soudech států (1954).

Činnost soudů je třídní, čemuž také slouží výběr soudců.⁷¹⁾ Soudcem se může stát jen ten, kdo má podporu hlavních buržoazních stran. Většina soudců jsou bývalí právní poradci monopolů, političtí činitelé, pracovníci prokuratury, kteří si vysloužili důvěru vládnoucích kruhů.

Obdobná situace je při výběru porotců. V některých státech je omezen okruh osob, které se mohou stát porotci (nemohou jimi být zejména černoši, ženy, zaměstnanci tiskáren, telegrafu, novináři, státní zaměstnanci, učitelé, kněží apod.). Kromě toho jsou stanoveny určité cenzy, jejichž splněním je podmíněna možnost stát se porotcem.

Institut porotců má svůj původ v anglických porotcích. V USA existují velké a malé poroty. Velké poroty se skládají zpravidla z 12 až 23 porotců, fungují v trestním soudnictví, kde rozhodují o podání obžaloby ve zvlášť závažných případech (pokud nebyly vůbec zrušeny v některých státech). Malé poroty nepřevyšují počet dvanácti porotců (často je počet menší) a fungují v trestním i civilním soudnictví. Malé poroty obvykle rozhodují skutkové otázky a otázku viny, v některých státech však i výši trestu.⁷²⁾ Většinou se vyžaduje jednomyslné rozhodnutí, v několika málo případech dvoutřetinové nebo tříčtvrtinové, zejména v civilních věcech.

Soustava obecných soudů v USA

Soudy federální:

Soudy distriktní (U.S. District Courts)

Soudy oblastní apelační (U.S. Circuit Courts of Appeal)

Nejvyšší soud USA (U.S. Supreme Court)

⁶⁹⁾ Je však třeba poznamenat, že podle stejného pojmenování některého soudu nelze posuzovat jeho příslušnost a místo v různých státech.

⁷⁰⁾ Americký publicista E. Collison charakterizuje soustavu soudů USA takto: „Skutečný stav... toť dezorganizace, jurisdikce plná rozporů a zmatků, různost metod a praxe; chaotický nepořádek, který by nebyla schopna vymyslet žádná moc na světě.“

⁷¹⁾ Otázky třídního výběru soudců v souvislosti se zájmy monopolů a vládnoucích kruhů USA by zasloužily podrobnějšího rozboru, který přesahuje rámec této práce.

⁷²⁾ V současné době je zřejmá snaha omezovat účast porotců při projednávání věcí. O porotních soudech v USA dále viz Plundr: Organizace justice a prokuratury, Orbis 1971, str. 241 n.

Soudy států:

Soudy nižší (Inferior Courts)

(soudy smírčí — justices of peace, městské — municipal, policejní — police, magistrátní — magistrates)

Soudy obecné jurisdikce (Courts of General Jurisdiction)

(soudy distriktní — district, obvodní — county, vyšší — superior)

Soudy apelační (Courts of Appeal)

(soudy vyšší — superior, oblastní — circuit, odvolací — appeal)

Soudy nejvyšší (Supreme Courts)

Soudy federální

Mezi soudy federální patří soudy, jejichž vytvoření předpokládá článek třetí ústavy USA a které zřizuje Kongres. Ústava rovněž stanoví způsob ustanovování soudců. Soudci federálních soudů jsou jmenováni se souhlasem senátu prezidentem doživotně (mohou odejít do penze v 70 letech).⁷³⁾

Kongres stanovil stejný postup pro jmenování všech federálních soudců (Judiciary Act 1789). Velký vliv na jmenování soudců mají senátoři (zejména u soudců distriktních soudů a někdy i oblastních apelačních soudů). Jde zejména o senátory náležející do téže strany jako prezident. Svou úlohu při předběžném výběru však má AG (Attorney General), i když Právnícké sdružení (American Bar Association) získalo za Eisenhowera právo návrhu kandidátů a později i právo veta (které Kennedy už ne vždy respektoval). AG na základě pohovoru, který Právnícké sdružení (Výbor pro výběr soudců) od roku 1958 s kandidáty provádí, a na základě informací, které pro AG zjišťuje FBI, informuje prezidenta o kvalifikaci kandidáta. Poté je jeho jméno navrženo senátu, který zpravidla již nemá námitek proti navrženému kandidátu a jeho kandidaturu schválí.

Zprostit soudce funkce může pouze Kongres na základě tzv. impeachmentu. Soudce však nemůže být zproštěn funkce pro rozhodnutí v konkrétním případě.

Všechny federální soudy mohou provádět soudní výklad ústavnosti zákonů.

⁷³⁾ V USA vládne názor, že prezident by měl při jmenování přihlížet, vedle právní kvalifikace, k udržení politické rovnováhy mezi dvěma stranami. Skutečnost však je taková, že jsou téměř výlučně jmenováni v té době ti, kteří patří k prezidentově politické straně. Dále viz Plundr: Organizace justice a prokuratury, Orbis 1971, str. 244.

Soudy distriktní jsou základním článkem federálního soudnictví. Jde o více než sto soudů 1. stupně, jejich příslušnost se vztahuje na území jednoho státu nebo části státu.⁷⁴⁾

Území některých distriktů je dále rozděleno na menší soudní okrsky se stálým soudcem, event. soudcem působícím ve více okresech. Počet jmenovaných soudců je u jednotlivých soudů různý (od jednoho do dvaceti soudců).

U distriktních soudů existují poroty. Porotci jsou jmenováni zpravidla na jeden rok, podle předem vypracovaných seznamů, do kterých jsou zapisovány osoby, jejichž sestava odpovídá zájmům vládnoucí strany (např. složení porot při procesech proti příslušníkům KS USA).

Distriktní soudy projednávají téměř všechny věci spadající do federální příslušnosti,⁷⁵⁾ mimo výlučné příslušnosti NS USA a zvláštních soudů (např. Soudu pro projednání nároků proti USA).

Soudci rozhodují jako samosoudci, event. s porotou, nebo kde to stanoví zákon, v senátu složeném ze dvou nebo tří soudců. U distriktních soudů projednávají drobné trestní i civilní věci tzv. komisaři (U.S. commissioners), kteří jsou v trestních věcech rovněž oprávněni k úkonům v přípravném řízení (příkazy k prohlídce, zatykače). Odvolání do jejich rozhodnutí projednávají soudci.

Soudy dále vydávají příkazy zakazující určitou činnost (injunctions, mandamus), jejichž nedodržení je kvalifikováno jako pohrdání soudem (contempt of court).

Ze soudních úředníků jsou u distriktních soudů dále clerkové, zpravidla jmenovaní předsedou soudu (soudní evidence, schvalování dluhopisů, stanovení soudních poplatků), marshalové jmenovaní AG (doručování, udržování pořádku u soudu, výkon rozhodnutí) a další úředníci, např. pověření dozorem nad osobami podmíněně odsouzenými (probation officers) a jiní.⁷⁶⁾

U distriktních soudů působí prokurátor (státní žalobce — U.S. Attorney), který patří k soustavě orgánů výkonné moci a je řízen generálním prokurátorem USA (General Attorney).⁷⁷⁾

⁷⁴⁾ V teritoriích USA existují distriktní teritoriální soudy, vedle místních nižších soudů. Zvláštní je rovněž úprava v distriktu Columbia (zahrnuje hlavní město USA Washington).

⁷⁵⁾ Trestní řízení je v USA zahajováno obžalobou. Je možno rozlišovat tři typy obžalob: complaint, indictment, information.

⁷⁶⁾ Obdobné kategorie soudních úředníků existují i u ostatních soudů.

⁷⁷⁾ Úřad AG USA byl zřízen v roce 1789 (Judiciary Act). Podrobnější popis jeho činnosti jako státního žalobce (prokurátora) i jako hlavy ministerstva spravedlnosti, kde řídí rozsáhlý počet oddělení, úřadů (např. FBI) a výborů, které mají blízko i k problematice soudnictví, není však možno zpracovat v rozsahu této práce. I když jsme si vědomi, že bohužel není možno odkázat na jiné podrobnější zpracování této problematiky v našem odborném tisku.

I distriktní soudy, vedle NS USA, se staly nechvalně známými, např. při aplikaci protidělnických předpisů Taft-Hartleyova zákona při zákazu stávek (až na dobu 80 dní).

Soudy oblastní apelační

Soudy oblastní apelační jsou tzv. střední (intermediate) odvolací instancí. Byly vytvořeny v r. 1891 a v současné době existuje 11 oblastí (dále apelační soud distriktu Columbia) a v každé z nich působí jeden soud, u kterého pracuje tři až devět soudců a funkci předsedy vykonává obvykle nejstarší soudce.

Soudy rozhodují v tříčlenných senátech (event. i v plénu) a projednávají odvolání od distriktních soudů, většinu z nich s konečnou platností.⁷⁸⁾ Dále mohou přezkoumávat rozhodnutí zvláštních soudů a správních orgánů.⁷⁹⁾

Nejvyšší soud USA

NS USA byl vytvořen v roce 1789 a skládá se z 9 členů; předsedy (Chief Justice of U.S.) a osmi soudců (Associate Justice of U.S.). Každý soudce má svého tajemníka a dva konzultanty, kteří hrají důležitou roli v právních pracích, např. při vyhledávání vhodných precedentů a přípravě rozhodnutí jednotlivých soudců.

U NS USA nejsou kolegia a soud rozhoduje v plénu, které musí tvořit nejméně šest soudců.⁸⁰⁾ Rozhodnutí jsou přijímána většinou hlasů, při rovnosti se provádí nové projednání nebo se ponechá při projednávání odvolání v platnosti rozhodnutí nižšího soudu.

Významná úloha NS USA se projevuje v rozhodnutích NS USA (viz zásada Stare decisis), která se stávají precedentem pro další rozhodování nižších soudů. Vzhledem k tomu je důležité znát mínění (opinion) NS USA o daném případě, která jsou publikována. A to tak, že obsahují jak doplňující mínění (concurring o.), souhlasí-li soudci s výrokem a nesouhlasí s odůvodněním, tak zvláštní mínění (dissenting o.), obsahující protikladný názor menšiny.

NS USA má výlučnou a přímou příslušnost jako soud 1. stupně ve věcech, kde je jedním z účastníků stát nebo vyslanci, zástupci či konzulové.

⁷⁸⁾ V USA existuje právo na odvolání ve všech věcech prakticky od roku 1891. Přezkoumání rozhodnutí po skutkové i právní stránce se může domáhat pouze strana poškozená rozhodnutím. V USA jsou rozhodnutí pro účely odvolání rozdělena do dvou skupin: konečná a mezitímní. Existuje možnost se odvolat i proti mezitímním rozhodnutím (od roku 1958), pokud s tím souhlasí soud 1. stupně nebo dá povolení soud odvolací.

⁷⁹⁾ Jde např. o Národní úřad pro pracovní vztahy, který rozhoduje kolektivní nebo individuální pracovní spory, týkající se tzv. „nečestných činů“ podnikatelů v oblasti pracovních vztahů.

⁸⁰⁾ Zasedání NS USA začínají první pondělí v říjnu a trvají do konce jara nebo začátku léta.

Jako soud 2. stupně přezkoumává rozhodnutí nižších federálních soudů (oblastních apelačních), soudů států (nejvyšších) v tzv. „federálních otázkách“ a soudů teritorií a zvláštních soudů. U NS USA existují tři druhy procesních prostředků, jimiž se zahajuje přezkumné řízení:

1. odvolání (appeal) na základě nového projednání věci;⁸¹⁾
2. vydání příkazu k předložení věci (writ of certiorari);
3. vyžádání vysvětlení (certificate).

Od roku 1925 došlo k omezení odvolacího řízení na případy důležité z hlediska národních zájmů, řízení státu a rozvoje práva. V převážné většině případů, které obsahují jen otázky common law nebo místních zákonů, není možné odvolání k NS USA.

Další důležitou součástí činnosti NS USA⁸²⁾ je soudní výklad ústavy a ústavnosti zákonů (fakticky od roku 1803 na základě kazuistického výkladu jednotlivých článků ústavy — viz výše) a dále vydávání příkazů zakazujících určitou činnost. Zanedbatelná není ani politická role NS USA v životě Spojených států.

Soudy států

Co do normativní síly je v právu jednotlivých států na prvním místě ústava a rozhodnutí soudů o její aplikaci, dále následují zákony a nařízení (statutární akty) a nakonec common law, i když zůstává základním pramenem práva pro tu oblast, kterou upravuje. Soudy jednotlivých států používají i zásad tzv. federálního common law.⁸³⁾ Rozdíly mezi soudy common law a equity už prakticky ve většině států zanikly.

Soudy jednotlivých států projednávají podle common law všechny věci s výjimkou výlučné federální příslušnosti (ale ani tehdy není jejich příslušnost vždy vyloučena). Mohou rozhodovat i o správních věcech (po vyčerpání správních opravných prostředků), kde došlo k porušení práva nebo občanských svobod.

Výběr a ustanovování soudců jsou v jednotlivých státech různé. Stav je různý i podle jednotlivých stupňů soudů. Soudci jsou voleni (s výjimkou deseti států) na základě návrhů politických stran nebo Právnických sdružení⁸⁴⁾ občany nebo zákonodárným sborem na dobu dvou až šesti let nebo doživotně a mohou být i odvoláni.

⁸¹⁾ Vedle odvolání existuje v několika málo případech i tzv. přímé odvolání (direct appeal) od federálního distriktního soudu.

⁸²⁾ K úloze NS USA viz články J. Blahože: Boj o reformu NS USA a jeho význam pro ústavní právo Spojených států, Právněhistorické studie č. 14/1969; K vývoji působení federálního NS v politickém a právním životě USA, Právní obzor č. 3/1971. Dále W. Szyszkowski: Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych, Varšava 1969.

⁸³⁾ I opačně soudy federální však při rozhodování otázek práva jednotlivých států musí postupovat podle common law toho kterého státu. NS USA opustil v roce 1938 (E. Railroad v. Tompkins) zásadu existence jediného obecného federálního common law.

⁸⁴⁾ V rozsahu této práce není rovněž možno věnovat místo organizacím a činnosti právníků v Anglii a USA.

V praxi ovšem často existuje jmenování na přechodnou dobu guvernérem nebo zákonodárným sborem, které je potvrzeno později volbou. Vždy však jde o výběr poslušných a politicky spolehlivých soudců, jmenovaných či volených obvykle po předběžném souhlasu představitelů vládnoucí strany.

U soudů působí vedle soudců soudní úředníci s různým označením: masters, referees, sheriffs apod.

Soudci rozhodují v 1. stupni jako samosoudci nebo s porotou, která většinou rozhoduje jen skutkové otázky a soudci otázky právní.⁸⁵⁾

Obdobně jako soudy federální i soudy států (zejména nejvyšší) provádějí soudní výklad ústavnosti zákonů (s odchylkami v jednotlivých státech) a vydávají příkazy zakazující určitou činnost.

Soudy nižší

Soudy nižší jsou také nazývány soudy omezené jurisdikce (méně závažné trestné činy a civilní věci do hodnoty předmětu sporu 200–300 dolarů) a v jednotlivých státech se různí svými názvy (smírčí, policejní, magistrátní, městské aj.).

U soudu působí obvykle jeden soudce, a to buď smírčí soudce (nedostává pravidelný plat, ale podíl z uložených pokut a odměny na základě rozhodnutých případů), nebo řádný soudce (ve městech).

Ve větších městech jsou zpravidla vytvářeny městské soudy s trestní i civilní pravomocí a zvláštní soudy (viz dále).⁸⁶⁾

U nižších soudů se zpravidla nepořizují písemné zápisy o průběhu řízení. Vedle rozhodovací činnosti provádějí nižší soudy přípravné řízení pro vyšší soudy.

Soudy obecné jurisdikce

Soudy obecné jurisdikce jsou základními soudy 1. stupně v trestních i civilních věcech. V jednotlivých státech se liší jejich názvy (oblastní, vyšší, nejvyšší, distriktní aj.). U soudů působí jeden i více soudců.

Jednotlivé věci rozhoduje samosoudce nebo s účastí poroty⁸⁷⁾ a na rozdíl od nižších soudů se zde pořizují písemné zápisy o průběhu řízení. V některých státech přezkoumávají i jako soudy 2. stupně věci od nižších soudů.

⁸⁵⁾ U soudů se projevuje značná zdoluhavost ve výkonu soudnictví. Ke zvýšeným průtahům v řízení dochází u městských soudů a zvláště v případech, kde je vyžadována účast poroty.

⁸⁶⁾ Nižší soudy se smírčími soudci působí ještě asi ve 30 státech. Jde o zastaralé uskutečňování soudnictví, odporující spravedlnosti a nestrannému rozhodování. Není zvláštností, že smírčí soudce za den „projedná“ několik set (!) věcí porušení pravidel veřejného pořádku, kde tzv. projednání takové věci trvá 30–60 vteřin (obviněný je dotázán, zda se cítí vinen a po souhlase následuje rozhodnutí s určením výše pokuty).

⁸⁷⁾ Americké zákony dovolují provést trestní řízení bez poroty (samosoudcem) i ve vážnějších případech, pokud se obviněný v přípravném řízení doznal. Samosoudce může být snadněji ovlivněn ve prospěch obviněného.

Soudy apelační

Soudy apelační jsou jen asi ve třetině států a liší se svými názvy (distriktní apelační, apelační oddělení aj.). Obvykle je pouze jeden apelační soud ve státě a u každého působí různý počet soudců (od tří do devíti).

Rozhodují zpravidla v tříčlenných senátech a jejich úkolem je odlehčit v práci nejvyšším soudům států projednáváním odvolání od nižších stupňů soudů. V nejzávažnějších věcech mohou v některých státech rozhodovat i jako soudy 1. stupně, event. v některých státech jsou v 1. stupni soudem equity.

Soudy nejvyšší

Soudy nejvyšší svou organizací a funkcemi připomínají NS USA. U nejvyšších soudů států působí pět až devět soudců, kteří jsou jmenováni nebo voleni na delší dobu, event. na doživotí.

Základní funkcí nejvyšších soudů je projednávání odvolání, a to s konečnou platností, s výjimkou tzv. „federálních otázek“.

Rozhodují v senátech (tři až devítičlenných) nebo v plénu, a to zvláště závažné věci i jako soudy 1. stupně v některých státech.

Zvláštní soudy

Federální

Vedle tzv. „ústavních“ obecných soudů na základě ústavy vytvořil Kongres z vlastní iniciativy další soudy, tzv. soudy „legislativy“. Jde zejména o soudy:⁸⁸⁾

Vojenské soudy tvoří zvláštní soustavu (mimo soustavu federálních soudů), podřízenou plně vojenskému velení a presidentu a jimi též kontrolovanou (vyňatou z kontroly NS USA). Vojenské soudy nejsou stálými orgány, svolávají je velitelé podle potřeby a vykonávají nad nimi rovněž dozor a posuzují všechna rozhodnutí. Jako soudy 1. stupně působí: 1. obecné vojenské soudy (General Martial Courts) s jedním soudcem a pětičlennou porotou, které jmenuje příslušný velitel; 2. speciální vojenské soudy (Special Martial Courts) se sborem ze tří důstojníků, jmenovaných příslušným velitelem k projednání méně závažných trestných činů; 3. sumární vojenské soudy (Summary Martial Courts), kde kázeňská provinění projednává důstojník jmenovaný příslušným velitelem.

Střední odvolací instancí je Úřad pro přezkum rozhodnutí vojenských soudů. Je vytvářen z nejméně tří hlavních vojenských právníků, kteří jsou poradním orgánem příslušného (vojenského) ministra. Úřad provádí přezkum rozhodnutí týkajících se vyšších důstojníků (generálů, admirálů).

⁸⁸⁾ Sem můžeme zařadit i soudy distriktu Columbia a soudy teritorií USA, o kterých již byla stručná zmínka výše.

Soudem 2. stupně je Vojenský apelační soud (Court of Military Appeals), vytvořený v roce 1951 při ministerstvu obrany. U tohoto soudu působí tři soudci jmenovaní presidentem na 15 let, provádí přezkum rozhodnutí vojenských soudů 1. stupně, velitelů a Úřadu pro přezkum rozhodnutí vojenských soudů. Rozhodnutí jsou s malými výjimkami konečná a jsou precedentem pro vojenské soudy.

Soud pro projednání nároků proti USA (U.S. Court of Claims), vytvořený v roce 1855, rozhoduje o majetkových nárocích proti Kongresu nebo vládě USA, jde např. o náhradu škody za nesprávný výkon federální správy. Rozhodnutí přezkoumává NS USA. Soud tvoří předseda a čtyři soudci, jmenovaní presidentem se souhlasem Senátu.

Celní soud (U.S. Customs Court), vytvořený v roce 1926, rozhoduje zejména ve věcech celních poplatků a klasifikace dováženého zboží. Soud tvoří devět soudců jmenovaných presidentem, kteří rozhodují jako samo-soudci, event. v tříčlenných senátech.

Apelační soud ve věcech celních a patentních (U.S. Customs and Patent Appeals Court), vytvořený v roce 1909, je odvolacím soudem ve věcech rozhodnutých celním soudem a patentním úřadem. Jeho rozhodnutí může přezkoumávat NS USA. Soud tvoří pět soudců jmenovaných presidentem.

Daňový soud (U.S. Tax Court), vytvořený v roce 1924, rozhoduje spory vzniklé na základě federálního zákonodárství o vnitřních daních. Jeho rozhodnutí přezkoumává příslušný oblastní apelační soud. Soudci jsou jmenováni presidentem na dobu dvanácti let.

Jednotlivých států

Zpravidla na úrovni soudů obecné jurisdikce (event. soudů nižších) existuje v jednotlivých státech i řada zvláštních (specializovaných) soudů, například:

Soudy rodinné (Family Courts).

Soudy mládeže (Juvenile Courts).

Soudy dědické (Probate Courts) — zpravidla pro zkoumání závětí.

Soudy pro drobné nároky (Small Claims Courts).

Soudy dopravní (Traffic Courts) — pro dopravní přestupky.

Soudy pozemkové (Land Courts).

Soudy sirotčí (Orphan Courts).

Soudy pro věci dědické a poručenské (Surrogate Courts).

Složitost soudní soustavy USA není dána, na rozdíl od Anglie, v takové míře historickými přežitky, ale zejména existencí dvou oddělených soustav soudů (federální a jednotlivých států), které působí vedle sebe. Zjišťování soudní příslušnosti vyvolává značné obtíže u nejširších vrstev

pracujících. Záleží na volbě advokáta, aby našel nejprůzračnější výklad práva, který se v jednotlivých státech liší, event. vyhledával vhodná precedenční rozhodnutí, což však znamená podstatné zvýšení nákladů spojených s uplatňováním práva. To vše nemajetným občanům značně ztěžuje ochranu jejich práv a otvírá cestu pro nejrůznější zneužívání moci a pro nerovnoprávné postavení, zejména černošských občanů, před soudy některých států.

Soudy USA jsou poslušným nástrojem politiky vládnoucích kruhů. Významně se podílejí na tažení proti svobodám a občanským právům. Soudní represálie jsou namířeny především proti komunistům a funkcionářům dělnického a pokrokového hnutí.

LITERATURA

- Archer P.: *The Queen's Courts, Middlesex* 1965.
Callison J. P.: *Nepravosudnyje sudy, Moskva 1961* (překlad z angličtiny).
Cross R.: *Precedent in English Law, Oxford 1968*.
Černilovskij Z. M.: *Istorija feodálního gosudarstva i prava, Moskva 1959*.
David R.: *Le droit anglais, Paříž 1965*.
David R.: *Les grands systèmes de droit contemporaines, Paříž 1964*.
Freund P. A.: *On Law and Justice, Cambridge 1968*.
Fulda C. H.: *Einführung in das Recht der USA, Baden-Baden 1966*.
Geldart W.: *Elements of English Law, Oxford 1948*.
Gucenko K. F.: *Sudebnaja sistema SŠA i jejo klassovaja suščnosť, Moskva 1961*.
Hanbury H. G.: *English Courts of Law, Oxford 1967*.
Harvey J.—Hood K.: *Britanskoje gosudarstvo, Moskva 1961* (překlad z angličtiny).
Jackson R. M.: *The Machinery of Justice in England, Cambridge 1970*.
Jacob H.: *Justice in America, Boston 1965*.
Kayser U.: *Die Auswahl der Richter in der englischen und amerikanischen Rechtspraxis, Berlin 1969*.
Kejlin D. A.: *Sudoustrojstvo i graždanskij process kapitalističeskich gosudarstv I., Moskva 1950*.
Kiral'fy A. K.: *The English Legal System, Londýn 1967*.
Krylov B. S.: *Gosudarstvennyj stroj Velikobritanii, Moskva 1957*.
Ljublinskij P. I.: *Očerki ugovol'nogo suda i nakazanija v sovremennoj Anglii, Moskva 1911*.
Lyon T. J.: *Revision Notes on English Law, Londýn 1968*.
Mayers L.: *The Machinery of Justice, New Jersey 1963*.
Plundr O.: *Organizace justice a prokuratury, Praha 1971*.
Poljanskij N. N.: *Ugovolnoje pravo i ugovolnyj sud Anglii, Moskva 1969*.
Radbruch G.: *Der Geist des englischen Rechts, Göttingen 1965*.
Rivlin A. L.: *Organizacija suda i prokuratury v SSSR, Charkov 1968*.
Roche J. P.: *The American Judiciary in Action, New York 1966*.
Starčenko A.: *Filosofija prava i principy pravosudija v SŠA, Moskva 1969*.
Syzskowski W.: *Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych, Varšava 1969*.
Tunc A.: *Le Droit des États-Unis, Paříž 1964*.
Tunc A.—Tunc S.: *Le système constitutionnel des États-Unis d'Amérique I., II., Paříž 1954*.
Všeobščajá istoria gosudarstva i prava, časť III., red. Z. M. Černilovského, Moskva 1947.
Zivs S. L.: *Justicija SŠA — orudije imperialističeskoj reakcii, Moskva 1951*.
Zivs S. L.: *Sovremennij ugovolnyj sud prisjažnych v Anglii, Moskva 1948*.

К ПРОБЛЕМАТИКЕ АНГЛО-АМЕРИКАНСКОГО ПРАВОСУДИЯ

РЕЗЮМЕ

В классово разделенном обществе частью идеологической борьбы является также рассмотрение и оценка судебных учреждений капиталистических государств на основе изучения систем, принципов судоустройства, принципов комплектования судей, применения начал коллегиального рассмотрения дел и т. д., что и является средством познания и оценки функций этих органов в механизме государства.

Задача настоящей работы заключается в том, чтобы познакомить читателя с организацией и основными началами деятельности судебных органов в Англии и США на основе краткого изложения их исторического развития и развития источников права. Учитывая, что буржуазная система континентального права ближе и известнее, работа посвящается изложению основных понятий англо-американской системы.

Автор в первую очередь разъясняет применение понятий право (law) и законы (laws) в области англо-американского права. Во второй части работы, в целях понятности современного состояния организации и порядка производства в отдельных видах судов в Англии и США, дается общее рассмотрение развития и видов источников права, что тесно связано с развитием отдельных судебных органов.

Источники права и их развитие автор исследует на основании следующей классификации:

1. обычное право (custom);
2. судебное право (case law)
 - а) общее право (common law)
 - б) право справедливости (equity)
3. статутарное право (statute law).

В части посвященной обычному праву, наряду с кратким историческим развитием, дается изложение условий, которым должен удовлетворять обычай, чтобы быть источником права.

В части, посвященной судебному праву сначала дается изложение базы права судебных прецедентов, доктрина судебных прецедентов (Doctrine of Precedent) и толкование принципа Stare decisis с учетом современной судебной практики. Затем излагается учение о двух слагаемых судебного права: общего права и права справедливости.

Автор на базе краткого исторического изложения описывает развитие общего права со времени правления Вильгельма Завоевателя (1066 г.), в XIII столетии, когда общее право получает свое выражение в судебных решениях, вплоть до его стабилизации в XVII столетии. Добавлено краткое изложение развития общего права в США.

Отдел, посвященный праву справедливости начинается с разъяснения этого понятия и особое внимание уделяется возникновению и функциям особого английского суда, суда канцлера (Court of Chancery), или Суда справедливости. Его развитие привело в Англии к дуализму права. В заключении этого отдела излагается развитие права справедливости в США.

В отделе, посвященном статутарному праву (включая и делегированное законодательство) рассматривается законодательство как следующий источник права в Англии и США.

Третий отдел делится на две части: судебная система в Англии и судебная система в США в настоящее время. Английская система состоит из судов низших (магистратных, судов графств, судов квартальных сессий и судов коронных). К высшим судам относятся Верховный суд (с Высоким судом и Апелляционным судом), Палата лордов и Судебная комиссия королевского совета.

Автор в отношении всех категорий судов излагает их возникновение, способ комплектования и деятельность судей в отдельных судах, деятельность вспомогательного персонала. Особое внимание уделяется юрисдикционной деятельности отдельных судов.

В изложении, посвященном магистратным судам, внимание обращается на т. наз. суммарное производство, которое применяется к рассмотрению двух категорий уголовных дел. Автор упоминает и об институте коронера (расследователь причин смерти) и детских судах и судах по делам молодежи, занимающих особое место среди магистратных судов.

Отдел, посвященный Верховному суду, разделяется сообразно его отделениям (отделение канцлерское, отделение Королевской скамьи и отделения завещаний, разводов и адмиральтейства).

В этой части, посвященной системе английских судов, автор также уделяет внимание институту присяжных, способу их комплектования и коротко рассматривает особые суды в Англии (военные, церковные, трудовые и т. д.).

Изложение о системе судов США распадается с одной стороны на общее введение, посвященное развитию судебной власти, проблематике двух судебных систем в США, общему изложению о классовом подборе судей и присяжных, а с другой — на отделы посвященные федеральным судам и судам отдельных штатов. Здесь автор придерживается той же системы как и при описании английской системы.

В системе федеральных судов действуют районные суды, суды апелляциянные и Верховный суд США. Судьи федеральных судов назначаются президентом и распределяются по отдельным судам в различном числе рассматривая дела или единолично или с присяжными. Важная роль принадлежит Верховному суду, решения которого становятся прецедентами для решений низших судов.

В системе судов отдельных штатов действуют низшие суды, суды общей юрисдикции, суды апелляциянные и Верховные суды. Число и виды судов различны по отдельным штатам, равно как различны и способы комплектования судей. Судьи назначаются, избираются населением или законодательными коллегиями.

В заключение этой части дается краткая характеристика особых судов в США (военных, Суд по рассмотрению претензий к США, Таможенный суд, Апелляционный суд по делам таможенным и патентным и др.).

Автор заканчивает отдельные части краткой характеристикой судебных систем Англии и США, отмечая значительную сложность, которая очень затрудняет установление подсудности, что влечет с собой, особенно для широких масс трудящихся, чувствительное увеличение издержек связанных с отстаиванием права. В Англии сложность судебной системы объясняется столетним развитием. Поэтому стремления английских юристов добиться реформы судебной организации и правовой системы, о которых автор также упоминает, заслуживают всяческой поддержки.

Суды в Англии и в США — послушные орудия политики господствующих классов, а судебная репрессия направлена в первую очередь против коммунистов и деятелей рабочего и прогрессивного движений.